

Lempäälän kunta

Hollon radanoikaisun asemakaava-alueen rakennetun ympäristön selvitys

Raportti

23.6.2021

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Selvitysalue ja kohteet	1
1.2	Työmenetelmät	2
1.3	Aiemmat selvitykset	3
2	Inventoidut kohteet	5
2.1	Hollon vahtitupa	5
2.2	Katepalin tehdas- ja varastorakennukset	16
2.3	Katepalin konttori ja autokatos	31
2.4	Rivitalo	38
3	Jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalueen säilyneisyyden arviointi	42
3.1	Jälleenrakennuskauden asuinalueiden muodostaminen ja tyyppitalot	42
3.2	Jälleenrakennuskauden asuinalueet Lempäälässä ja Hollon siirtokarjalaisten asuinalue	43
3.3	Hollon asuinalueen kaavoittaminen	45
3.4	Hollon asuinalueen säilyneisyys	50
3.5	Hollon asuinalueen rakennuskanta	54
3.6	Jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalueen arvot ja suositukset alueen huomioimisesta jatkosuunnittelussa	58
4	Yhteenveto	61
5	Käytetyt lähteet	64

Liitekartat:

- Tonttien säilyneisyyden arvio
- Arvoalueen rajaus

23.6.2021

Hollon radanoikaisun asemakaava-alueen rakennetun ympäristön selvitys

1 Johdanto

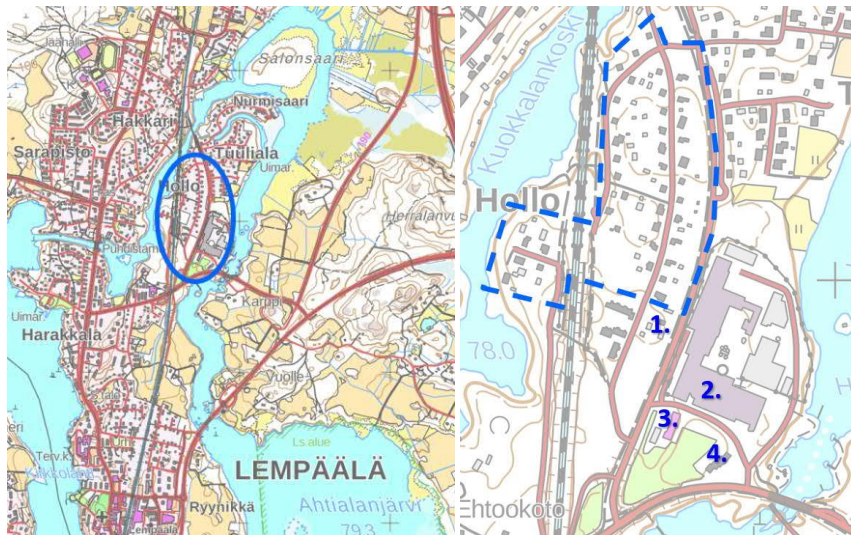
Rakennetun ympäristön selvityksen tavoitteena on tuottaa taustamateriaalia Hollon radanoikaisun asemakaavan nro 2067 rakennetusta kulttuuriympäristöstä asemakaavatyötä varten. Selvitys tarjoaa asemakaavatyön pohjaksi tiedot alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta rakennuskannasta. Selvityksen perusteella on mahdollista merkitä tarvittavat suojelumerkinnot asemakaavaan ja arvioida kaavaratkaisun vaikutuksia rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Kaava-alueelta inventoitiin selvitystyön yhteydessä Katepalin tehdasalueen rakennuskantaa ja Hollon vahtituvan rakennukset sekä inventoitiin alueena Hollon jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalue. Tehdasalue jaettiin kolmeen kokonaisuuteen, joten yhteensä neljästä kohteesta laadittiin inventointikortit, joihin kuvailtiin kohteiden perustiedot, niiden nykytilaa, rakentamisen vaiheita, suhdetta ympäristöön ja arvoja. Asuinalueesta tarkasteltiin sen syntyhistoriaa, kaavoituksen vaiheita, alueen säilyneisyyttä sekä rakennuskantaa. Inventointi tehtiin asemakaavatyön vaatimalla tarkkuudella keskittyen rakennusten ulkoasuun.

Selvityksen tilaaja oli Lempäälän kunta, jota edusti kaavoitusarkkitehti Soili Lampinen ja kaavoituspäällikkö Teija Mäkelä. Selvityksen on laatinut FCG Finnish Consulting Group Oy:stä arkkitehti Minttu Kervinen apunaan arkkitehtiylioppilas Nikolay Bobrov.

1.1 Selvitysalue ja kohteet

Selvitysalue sijaitsee noin 2 km pohjoiseen Lempäälän keskustasta junaradan varrella Ahtialanjärvestä Kirkkojärveen laskevien Herralanvuolteen ja Kuokkalankosken rajaamalla niemellä.

Kuva 1 ja Kuva 2. Vasemmalla olevassa kartassa on osoitettu selvitysalueen likimääräinen sijainti sinisellä soikiolla. Oikealla olevassa kartassa on osoitettu katkoviivalla inventoidun jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalueen likimääräinen rajaus ja inventointikohteet 1) Hollon vahtitupa, 2) Katepalin tehdas- ja varistorakennukset, 3) Katepalin konttori ja autokatos sekä 4. Rivitalo.

23.6.2021

1.2 Työmenetelmät

Työ on tehty kolmessa vaiheessa:

- lähtötietojen koonti
- analyysi- ja arvottamisvaihe maastokäynteineen sekä
- yhteenvetovaihe

Työn alussa koottiin lähtötiedot alueen rakennuskannasta. Analyysivaiheessa selvitysalueella ja inventointikohteissa käytiin ja ne valokuvattiin. Maastokäynnistä tiedotettiin etukäteen kiinteistöjen omistajia. Katepalin tehtaan edustajaa ja Hollon vahtituvan omistajaa haastateltiin maastokäynnin yhteydessä. Maastokäynnin teki arkkitehti Minttu Kervinen 8.4.2021. Arvottamisvaiheessa määriteltiin inventoitujen kohteiden arvot. Tässä työssä analysoitiin tarkastelualueelta neljän kohteen historialliset, rakennushistorialliset ja maisemalliset arvot sekä tarkasteltiin jälleenrakennuskauden asuinalueen säilyneisyyttä. Arvot on esitetty sanallisesti ja asuinalueen säilyneisyydestä on laadittu teemakartta sanallisen arvioinnin lisäksi. Arvottamisen ja arvion säilyneisyydestä teki arkkitehti SAFA Minttu Kervinen. Lopuksi selvitystyön tulokset koottiin yhteen ja annettiin suosituksia alueen arvojen huomioimisesta kaavaratkaisussa.

Inventointikohteita tarkasteltiin seuraavin kriteerein:

Historiallinen arvo

- Kohteen merkitys historiallisen kehityksen, tapahtuman tai ilmiön todisteena

Arkkitehtoninen ja rakennustekninen arvo

- Harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus)
- Historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus)
- Aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- Alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys)
- Näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Ympäristöarvo

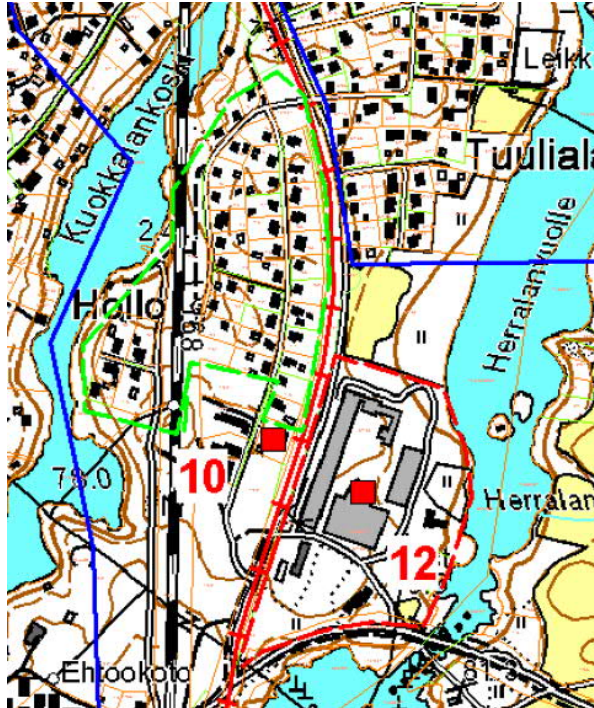
- Kaupunkikuvallinen tai maisemallinen arvo

Menetelmä, jolla jälleenrakennuskauden asuinalueen säilyneisyyttä tarkasteltiin, on esitelty alueen säilyneisyydestä kertovassa luvussa 3.4 Hollon asuinalueen säilyneisyys.

23.6.2021

1.3 Aiemmat selvitykset

Selvitysalueen kehittymistä ja rakennuskantaa on tarkasteltu osana selvitystä ”Kylä ja taajamarakentamista Kuokkalankosken varrella – Kuokkalan-Hakkarin-Herralan kulttuuriympäristökohteiden inventointi” (FCG 2010). Selvityksessä on kuvattu osana Pappilan kylän rakennetta Hollon vahtitupa, Katepal Oy ja Hollon jälleenrakennuskauden asuinalue. Selvitys on laadittu yleiskaavoitusta varten.

Kuva 3. Kuvassa on osoitettu vihreällä katkoviivalla Hollon jälleenrakennuskauden asuinalueen arvoalueen rajaus ja punaisella Katepal Oy:n arvoalueen rajaus. Hollon vahtitupa on osoitettu punaisella neliöllä ja numerolla 10, Katepal Oy punaisella neliöllä ja numerolla 12. Kuvalähde: FCG 2010

Selvityksessä kuvataan Hollon jälleenrakennuskauden asuinalueen arvoja seuraavasti:

Arvot: (H) asutushistoria, jälleenrakennuskausi, taajamahistoria. Uudemmat kerrostumat, asuinrakentaminen ja Hollon rataoikaisu, ovat vaikuttaneet merkittävästi nykyiseen kokonaisuuteen.

Hollon pientaloalue edustaa sotien jälkeen pappilan maille muodostettua yhtenäistä pientaloaluetta, jonka rakennusjärjestys perustuu vanhaan tapaan maisemaan, jossa alueen päätien, Ratatien, muodosti vanha harjannetta seuraava kärrytie, jonka varrelle tontit ryhmitettiin. Sakkolan karjalaissiirtolaisille kaavoitetun pientaloalueen arvot ovat vahvasti paikallisia, joskin se on myös valtakunnallisen ilmiön tyypillinen edustaja. Paikallisesti rakennukset liittyvät myös Lempäälän asutushistoriaan merkittävästi vaikuttaneeseen rautatien varrelle keskittyneeseen asutukseen. Tyypipiirustuksilla rakennettu Hollon alue myös edustaa Lempäälän ensimmäistä, jo ennen varsinaisen kaavoituksen aloittamista syntynyttä suunniteltua ja yhtenäistä asuinalueetta.

Arvoluokka: III (Maisemallisesti tai historiallisesti arvokkaat kohteet)

Hollon vahtituvan arvoja kuvataan seuraavasti:

Arvot: (H,R) Hollon vahtituvan pihapiirin asuinrakennus ja neljä talousrakennusta muodostavat merkittävän ja kohtuullisen hyvin säilyneen kokonaisuuden, joka olennaisesti liittyy aikakauden

23.6.2021

rautatierakentamiseen. Rakennusten alkuperäisyys ja kokonaisuuden osien tarkka ikä jäi ajanpuutteen vuoksi toteamatta. Ainakin keskeisten rakennusten osalta rautatien tyyppiirustuksilla rakennettu kokonaisuus muodosti alkujaan virka-asunnon lisäksi pientilan. Hollon vahtituvan historiaan liittyy olennaisesti alkuperäisestä käytöstä poistuneet purettu ratalinja, autioitunut Hollon pysäkki ja Kuokkalankosken ylittävät rautatiesillat.

Arvoluokka: I (E erityisen merkittävät kohteet, suuri paikallinen arvo)

Katepalin arvoja kuvataan seuraavasti:

Arvot: (M,H) Herralankosken länsirannalla sijaitseva Katepal oy:n teollisuusalue edustaa modernin ajan teollisuus-, konttori- ja asuinrakentamista. Teollisuusalue on hyvä esimerkki kerroksellisesta kokonaisuudesta, joka on rakentunut vähitellen 1950-luvulta aina 2000-luvulle. Alueen yleisilmeen muodostava punatiili ja savupiippu yhdistävät sen vielä vanhempaan ns. savupiipputeollisuusrakentamiseen, johon kuuluvat myös erilleen sijoitetut pääkonttori ja rivitalo. Punatiili kokoo myös tehtaahan eteläosaan sijoittuvan pääjulkisivun eri-ikäiset osat yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Paikallisesti erityisen edustavan rakennetun kokonaisuuden, kasvillisuus mukaan lukien, muodostavat 1960- ja 1970-luvulla nykyisen ulkoasunsa saaneet tehtaahan konttorirakennus, autokatos, rivitalo sekä tehtaahan osalta eteläinen julkisivu ja maisemassa tehtaahan paikkaa osoittava savupiippu. Yksityiskohtana pääkonttorin edustan autokatos ilmentää hyvin 1960-luvulla autoistumisen näkymistä myös rakennetussa ympäristössä. Näiden kerroksellisten, eri-ikäisten rakennusten suunnittelusta vastasi 1950-luvulta aina 1970-luvulle tamperelainen rakennusmestari Jaakko Autere. Kokonaisuutena tehtaalla ja erityisesti sen piipulla on maisemallisesti näkyvä asema Lempäälän taajaman ja Herralan maaseutumaiseman rajalla.

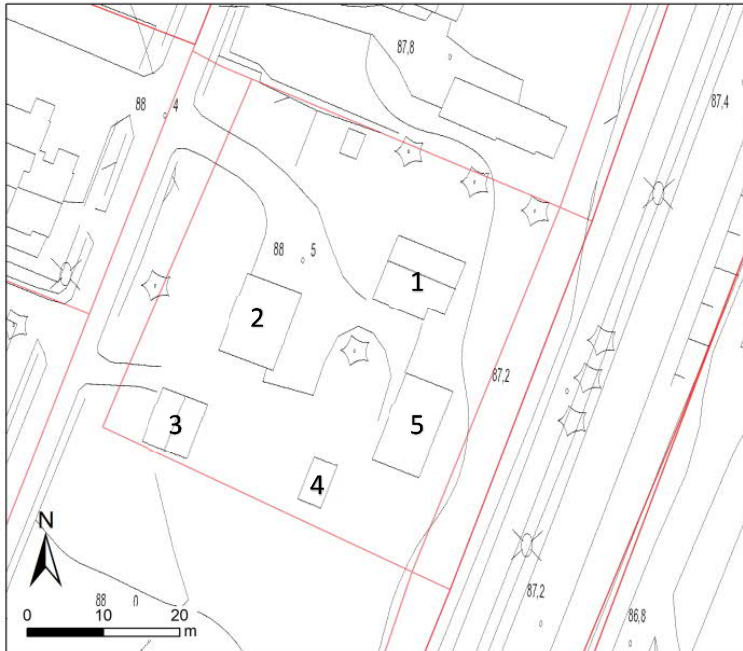
Paikallisesti Katepal oy liittyy Lempäälän sotien jälkeiseen teollistumiseen ja laajemmin rautateiden perinteiseen kulttuurimaisemaan, johon kuuluvat radan varteen keskittyneet teollisuusalueet.

Arvoluokka: III (Maisemallisesti tai historiallisesti arvokkaat kohteet)

23.6.2021

2 Inventoidut kohteet

2.1 Hollon vahtitupa

Kuva 4. Ote Hollon vahtituvan pihapiiristä Lempäälän kantakartalla. Kiinteistörajat punaisella. 1) Hollon vahtitupa, 2) entinen navetta, 3) sauna ja leivintupa, 4) maakellari ja 5) paikalle siirretty entinen navetta.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Hollon vahtitupa, asuinrakennus (entinen vahtitupa)
Osoite	Ratatie 8
Kiinteistötunnus	418-444-1-83
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	ratavartijan vahtitupa
Nykyinen käyttö	asuinrakennus
Alkuperäinen käyttö	asuinrakennus
Suunnittelija	Tyyppiirustukset rautatierakennuksista, yksinkertainen vahtitupa, tyyppi 2 vuodelta 1896, suunnittelijan Bruno Granholm
Signeeraus/ vuosil.	
Valmistumisajankohta	1899
Muutokset ja korjaukset	Kansalaissodan jälkeen n. v. 1920 kattorakenteita ja vesikate uusittu. Kattotiilien alla on edelleen pärekatto. Rakennusta on kunnostettu 2000-luvulla, jolloin rakennuksen on tehty WC ja suihku, keittiö uusittu; rakennettu kattolyhty ja sisäportaat ullakolle (jossa yli 160cm korkeita tiloja); talon päätyyn ulos on lisätty portaat toiseen kerrokseen (häätäpoistumistie)
Kerrosluke	1
Pohjakaava	paritupa
Rungon muoto	vinkkeli
Kellari / ullakko	ullakko, sisäportaat; häätäpoistumistie ulkona päädyssä

23.6.2021

Perustus	porakivet
Runko	hirsi
Vuoraus	vaakavuoraus, ponttilauta, valkoiset nurkkalistat
Väri	punamulta, koristelista, ikkunoiden koristeet ja muut koristeet valkoisia
Katemateriaali	betoniset kattotiilet, rakennettu suoraan vanhan pärekaton päälle
Katon muoto	harjakatto poikkipäädellä ja kattolyhdellä
Ikkunat	lämpölasipaketti yksinkertaisen lasin takana; T-ikkunat; koristeelliset nikkarityyliset vuorilaudat ovat luultavasta alkuperäiset
Yksityiskohdat	talon koristeelliset nikkarityyliset yksityiskohdat noudattelevat pitkälti tyyppiirustusta; räystäiden alla koristeelliset kattokonsolit; ikkunoiden vuorilaudoissa karjalaisvaikutteisia kohokuvioita ja kaiverruksia; 2006 vuoden piirustusten pohjalta toteutettu peruskorjaus on tuonut rakennukseen myös uusia elementtejä, kuten hätäpoistumistien portaat ulkona ja hätäpoistumistien oven molemmin puoliset vinoneliöikkunat sekä kattolyhdyn; pääovi on alkuperäinen tai sitä vastaava peiliovi, jonka päällä vaakaikkuna
Muuta	Lempäälässä muut Hämeenlinna-Tampere -rataosan ratavartijan talot on toteutettu 1880-luvun tyyppiirustuksilla. Hollon vahtitupa on rakennettu myöhemmin ja sen historia liittyy Ahlströmin sahalle johtaneeseen kapearaiteeseen pistoraiteeseen eikä pääradan rakentamiseen. Kansalaissodassa rintamalinja kulki jonkin aikaa Hollossa ja punaisten panssarijuna operoi Lempäälässä. Kohteen nykyinen omistaja arvelee kattorakenteiden perusteella, että vahtituvan kattorakenteet vaurioituivat sodassa ja että rakenteita paikattiin sodan jälkeen. Tämän takia nykyisten kattotiilien alla on pärekatto, eikä tyyppiirustusten mukaista kolmiorimahuopakattoa.

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Hollon vahtitupa, entinen navetta
Osoite	Ratatie 8
Kiinteistötunnus	418-444-1-83
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	ratavartijan vahtituvan talousrakennus
Nykyinen käyttö	varasto
Alkuperäinen käyttö	navetta
Suunnittelija	Tyyppiirustukset rautatierakennuksista 1880-luvulta
Signeeraus/ vuosil.	
Valmistumisajankohta	1880-luku, siirretty nykyiselle paikalle 1899
Muutokset ja korjaukset	1960-luvulla VR on kunnostanut rakennusta ja samalla julkisivun koristeellisuutta on karsittu, esim. päädystä moniruutuinen ikkuna vaihdettu yksinkertaiseksi neliömalliseksi ikkunaksi.
Kerrosluvu	1
Pohjakaava	
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	
Perustus	porakivet
Runko	hirsi

23.6.2021

Vuoraus	pystypeiterimavuoraus, nurkissa keltaiset kulmalistat (osa), valkoiset koriste- ja kulmalistat (osa)
Väri	punamulta, listoitus valkoinen tai keltavihreä, vaaleansiniset ovet
Katemateriaali	profiilipelti
Katon muoto	harjakatto
Ikkunat	yksinkertaiset ikkunat 1960-luvulta
Yksityiskohdat	rakennusta kunnostetaan paraikaa alkuperäiseen (1880) kuntoon, mutta entisöiminen on kesken; suurin osa julkisivun yksityiskohdista on hävitetty 1960 -luvulla, pihan puolella on vanha pariovi, jonka ovissa ristikkoaiheet koristeena, ovien vuorilautojen päät risteävät ja ne on muotoiltu kolmioiksi
Muuta	Lempäälässä on kaksi muuta 1880-luvun tyyppiirustusten mukaan tehtyä rata-vartijan mökin pihapiiriin navettaa, jotka ovat säilyttäneet paremmin alkuperäisen ulkoasunsa

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Hollon vahtitupa, sauna ja leivintupa
Osoite	Ratatie 8
Kiinteistötunnus	418-444-1-83
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	ratavartijan vahtituvan talousrakennus
Nykyinen käyttö	varasto
Alkuperäinen käyttö	sauna ja leivintupa
Suunnittelija	Tyyppiirustukset rautatierakennuksista 1910-luvulta
Signeeraus/ vuosil.	
Valmistumisajankohta	1919 (ovenkarmissa oleva vuosiluku)
Muutokset ja korjaukset	rakennuksen sisätilojen käyttötarkoitusta on muutettu
Kerrosnumero	1
Pohjakaava	
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	
Perustus	porakivi
Runko	hirsi
Vuoraus	pystypeiterimavuoraus, ullakolla pystypeiterimavuoraus, mutta eri jaolla, nurkissa keltaiset kulmalistat
Väri	punamulta, koriste- ja nurkkalistat keltaiset, ovi vaaleansininen; ikkunoiden raamit valkoiset
Katemateriaali	betonitiili
Katon muoto	harja
Ikkunat	6-ruutuiset ruutuikkunat, ullakon päädyssä pieni 6-ruutuinen ikkuna, jonka yläreuna kolmio; mahdollisesti alkuperäiset tai alkuperäisiä vastaavat
Yksityiskohdat	Ikkunoiden ja oven vuorilautojen päät risteävät ja ne on muotoiltu kolmioiksi, vanha puuovi on vinovuorattu
Muuta	Ratavartijoille rakennettiin 1920-luvun taitteessa sauna-leivintuparakennukset pihapiireihin.

23.6.2021

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Hollon vahtitupa, maakellari
Osoite	Ratatie 8
Kiinteistötunnus	418-444-1-83
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	ratavartijan vahtituvan talousrakennus
Nykyinen käyttö	maakellari
Alkuperäinen käyttö	maakellari
Suunnittelija	Tyyppiirustukset rautatierakennuksista 1896
Signeeraus/ vuosil.	
Valmistumisajankohta	1899
Muutokset ja korjaukset	
Kerrosluvu	1
Pohjakaava	
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	
Perustus	luonnonkivi (?)
Runko	tiili
Vuoraus	alaosa raapattu, oviaukon ylärajasta ylös paljasta punatiiltä
Väri	harmaa (raapattu tiili, ohut kerros), punainen tiili
Katemateriaali	kattotiilet
Katon muoto	harja
Ikkunat	ei ikkunoita
Yksityiskohdat	Oviaukon yllittää tiilistä muurattu loiva holvikaari. Kellarissa on tiilimuurattu savupiippu ja kellaria on voinut lämmittää ja kuivattaa kamiinalla.
Muuta	

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Hollon vahtitupa, paikalle siirretty entinen navetta
Osoite	Ratatie 8
Kiinteistötunnus	418-444-1-83
Aluetyyppi	asuinalue
Rakennustyyppi	ratavartijan vahtituvan talousrakennus
Nykyinen käyttö	työhuone
Alkuperäinen käyttö	navetta
Suunnittelija	Tyyppiirustukset rautatierakennuksista vuodelta 1896, suunnittelijan Bruno Granholm
Signeeraus/ vuosil.	
Valmistumisajankohta	1898, siirretty nykyiselle paikalle 2007
Muutokset ja korjaukset	Muutos työhuoneeksi siirron yhteydessä 2000-luvulla, jolloin vanhaa runkoa hyödyntäen rakennus on uusittu kauttaaltaan. Ikkunat on vaihdettu lämpölasipaketteihin. Rakennuksen sisätiloihin on rakennettu mm. kylpyhuone ja keittiö. Vanhat ovet on muutettu valeoviksi ja julkisivuun lisätty kaksi uutta oviaukkoa.
Kerrosluvu	1
Pohjakaava	

23.6.2021

Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	ullakolla päädyissä varastot, keskellä parvi (osittain avonainen korkea tila työhuoneessa); hätäuloskäynti ullakon varastojen kautta
Perustus	betoni(?)
Runko	hirsi
Vuoraus	Vaakaponttilauta, nurkkalistat ja pitkällä julkisivulla kaksi pystylistaa hirsien liitoskohdissa, pihajulkisivulla poikkipäätyä korostaa sen reunoilla pystylistat, lisäksi ikkunoiden yläreunassa vaakalista
Väri	punamulta, listoitus valkoinen
Katemateriaali	kattohuopa kolmiorimoin
Katon muoto	harja, pihajulkisivulla keskellä rakennusta poikkipääty
Ikkunat	päädyissä T-ikkunat, takajulkisivulla kapeat pystyikkunat, pihajulkisivulla pienet vaakasuuntaiset pari-ikkunat ja poikkipäädyssä kolme vinoneliötä; ikkunat ovat lämpölasipaketteja.
Yksityiskohdat	Julkisivujen koristeaiheineen jäljittelevät tyyppiirustusten arkkitehtuuria sitä kuitenkin jonkin verran pelkistäen; ikkunoita reunustavien pystylistojen yläpäässä on pyöreä koristeaihe ja alapää on lovettu; räystäiden alla koristeelliset kattokonsolit; katolla on puurakenteinen ja aumakattoinen tuuletushormi; rakennus on rungoltaan ja mittasuhteiltaan vanha navetta.
Muuta	Rakennus on valmistunut vuonna 1898 Vanhaan-Vaasaan, josta se on siirretty nykyiselle paikalleen.

2.1.1 Kohteen tärkeimmät vaiheet

Rautatien rakenteisiin kuului asemien ja pysäkkien lisäksi säännöllisin välein vahtitupia, joiden hoitajien vastuulla ja tarkastettavana oli tietty määrä rataa. Säännöllisin välein rakennetut vahtituvat olivat ajan omavaraistalouden tarpeiden mukaisesti myös pieniä tiloja lukuisine talousrakennuksineen ja peltotilkkuineen.

Hollon vahtituvasta pohjoiseen on sijainnut toinen, radan rakentamisen aikainen vahtitupa hyvin lähellä. Vahtituvan nykyisen omistajan mukaan Hollon vahtitupa onkin rakennettu palvelemaan Ahlströmin sahalle johtanutta kapearaitaista kuormausraidetta eikä päärataa. Kuormausraide erkani pääradasta Hollossa ja saha sijaitsi Kirkkojärven rannalla Hollonnokassa. Hollossa oli seisake, jossa lasti siirrettiin pääradalla kulkeviin juniin.

Hollon vahtituvan asuinrakennus on rakennettu vuoden 1896 yksinkertaisen vahtituvan, tyyppi 2 piirustuksilla ja se on valmistunut 1899. Rautatien tyyppiirustusten alkuperäiseen kokonaisuuteen kuului yleensä vahtituvan lisäksi maakellari sekä ulkorakennus, jossa oli kahden lehmän navetta, käymälä, halkovaja ja ruoka-aitta. Hollon vahtituvan pihapiirissä onkin entinen navetta, joka on tehty 1880-luvun tyyppiirustusten mukaan. Rakennus on siirretty paikalle vuonna 1899. Samalta ajalta on pihapiirissä oleva maakellari.

23.6.2021

Kuva 5. Ajoittamaton mustavalkoinen valokuva Hollon vahtituvasta. Ihmisten vaateuksesta päätellen kuva on otettu 1900-alussa. Kuvassa rakennuksen vesikate on kattahuopaa kolmiorimoilla. Räystääiden alla ei ole tyyppikuvien mukaisia kattokonsoleita. Ilmeisesti ne lisätty rakennukseen vasta myöhemmin. Kuvaaja tuntematon. Kuvallähde: Lempäälän museo.

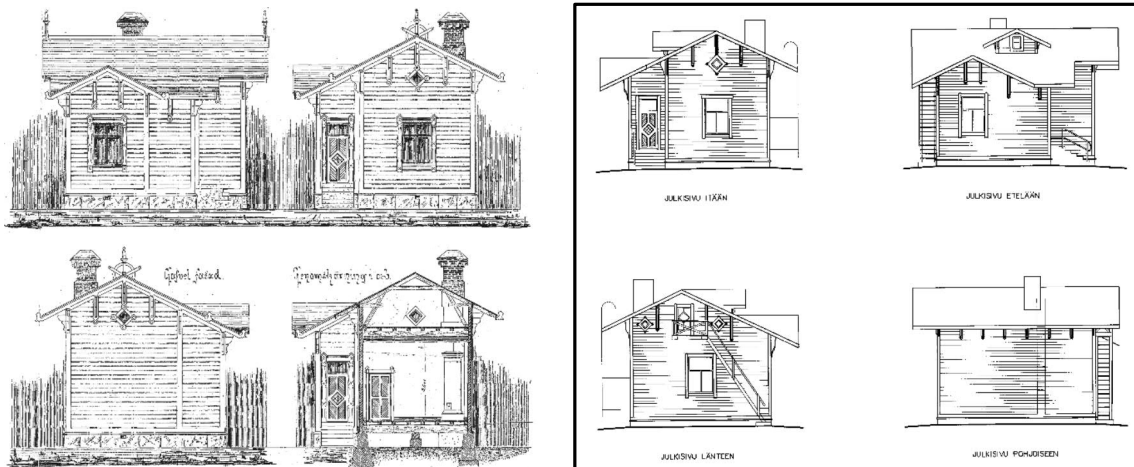
1910-luvun lopulla ratakarttujen pihapiirejä täydennettiin sauna-leivintuparakennuksilla. Hollon vahtituvan pihapiiriin sauna-leivintupa on ovenkarmissa olevan kaiveruksen perusteella vuodelta 1919.

2000-luvulla pihapiiriin on siirretty rautatieläisten asutuksen yhteydessä Vanhassa-Vaasassa ollut entinen navetta, jonka tyyppiirustukset kuuluivat Hollon vahtituvan kanssa samaan sarjaan.

Kansalaissodassa vuonna 1918 rintamalinja kulki jonkin aikaa Hollossa ja punaisten panssarijuna operoi Lempäälässä. Kohteen nykyinen omistaja arvelee kattorakenteiden perusteella, että vahtituvan kattorakenteet vaurioituivat sodassa ja että rakenteita paikattiin sodan jälkeen. 2000-luvulla rakennusta on kunnostettu ja ullakkotila otettu asuinkäyttöön. Tällöin katolle on tehty kattolyhty ja rakennuksen päätyyn ulos varauloskäynnin portaat. Sisätiloihin on tehty mm. portaat ullakolle. Vahtituvan keittiö on uudistettu ja sisälle on rakennettu myös wc-tilat.

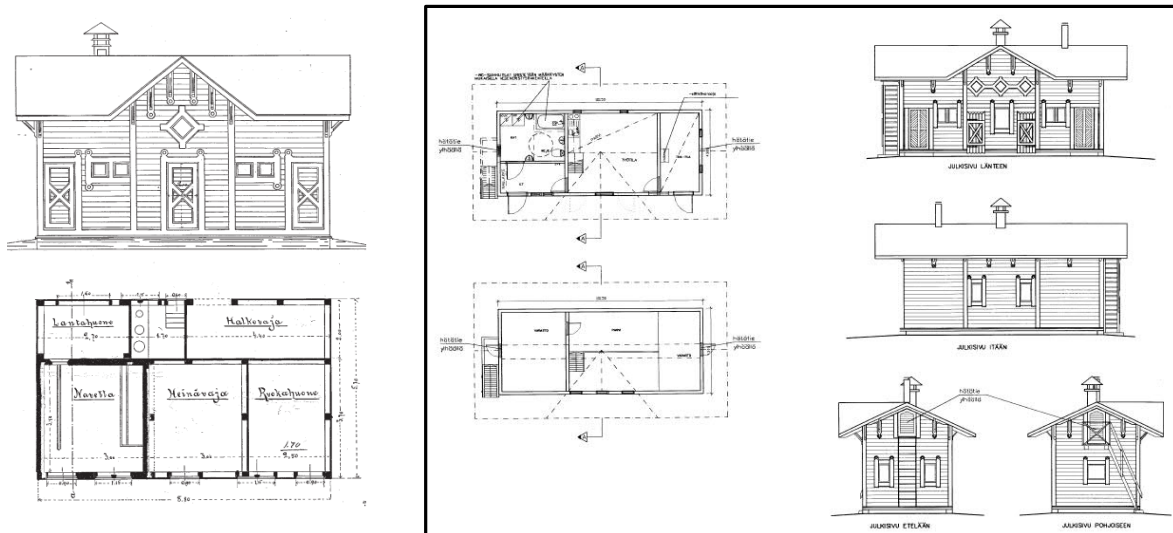
Pihapiiriin vuonna 1899 siirretyn entisen navetan ulkoasua on uudistettu 1960-luvulla. Julkisivua on tällöin korjattu ja rakennuksen koristeellisuutta karsittu.

23.6.2021

Kuva 6 (Vasemmalla) Yksinkertainen vahtitupa / ote julkisivut ja leikkaus, tyyppiirustus vuodelta 1986; RAUTATIERAKENNUKSET

Kuva 7 (Oikealla) Ote lupapiirustuksesta 07-104-R Vahtitupa / Julkisivut; muutospirustukset v. 2006

Kuva 8 (Vasemmalla) Asemapäällikön talon ulkorakennus / ote julkisivu ja pohjapiirroksista, tyyppiirustus vuodelta 1908; RAUTATIERAKENNUKSET

Kuva 9 (Oikealla) Ote lupapiirustuksesta 07-105-R Vahtitupa / Pohjat ja julkisivut; muutospirustukset v. 2006

23.6.2021

2.1.2 Nykytilan kuvaus ja kohteen ominaispiirteet

Kohde ulkoa

Entisen ratalinjauksen varrella sijaitsevan ratavartijan vahtituvan tiiviissä pihapiirissä on asuinrakennuksen lisäksi kolme talousrakennusta ja maakellari, jotka rajaavat etelään aukeavaa umpipihaa. Asuinrakennus ja paikalle 2000-luvulla siirretty talousrakennus on rakennettu rautateiden 1890-luvun tyyppiirustuksilla. Tyylillisesti rakennukset edustavat 1800- ja 1900-lukujen vaihteen nikkarityyliä, jonka koristeaiheissa näkyy karjalaisvaikutteet. Muut talousrakennukset ovat eri vuosikymmenten tyyppiirustuksilla toteutettuja. Navetan julkisivuja on kunnostettu 1960-luvulla ja alkuperäiset koristeaiheet on tällöin karsittu pois. Sauna-leivintupa -rakennus puolestaan on alkujaankin ollut yksinkertaisemmin koristeltu.

Harjakattoisessa vahtituvassa on pihajulkisivulla muusta rakennusmassasta ulkoneva poikkipääty. Kattolle on lisätty kattolyhty 2000-luvulla. Sisäänkäynti sijoittuu vinkkelin sisäkulmaan ja ulko-ovelle johtaa ulkoportaat. Vahtituvan ikkunoiden koristeelliset vuorilaudat ovat alkuperäiset, räystäiden alapuoliset konsolit on lisätty rakennukseen myöhemmin. Ulko-ovi vaikuttaa alkuperäiseltä tai sitä vastaavalta peiliovelta.

Pihapiiriin 2000-luvulla siirretyn talousrakennuksen koristeaiheet ikkunoiden vuorilaudoissa ja katto-konsoleissa vastaavat 1890-luvun tyyppiirustuksia, mutta ovat alkuperäistä yksinkertaisempia.

Pihapiirissä kasvaa kookkaita syreenejä ja muita koristekasveja. Nykyinen omistaja on rautatieharrastaja, ja hän on koonnut pihalle mm. lyhyen pätkän kapearaitaista rautatietä ja siihen liittyvää esineistöä. Keskellä pihaa on kaivo.

Kuva 10 (vasemmalla) Vahtitupa, julkisivu näkymä.

Kuva 11 (oikealla) Vahtitupa, ikkunan koristeet

23.6.2021

Kuva 12 (vasemmalla) Siirretty navetta.

Kuva 13 (oikealla) Siirretty navetta, detaljit: ikkunoiden koristeet, katon kannattimet.

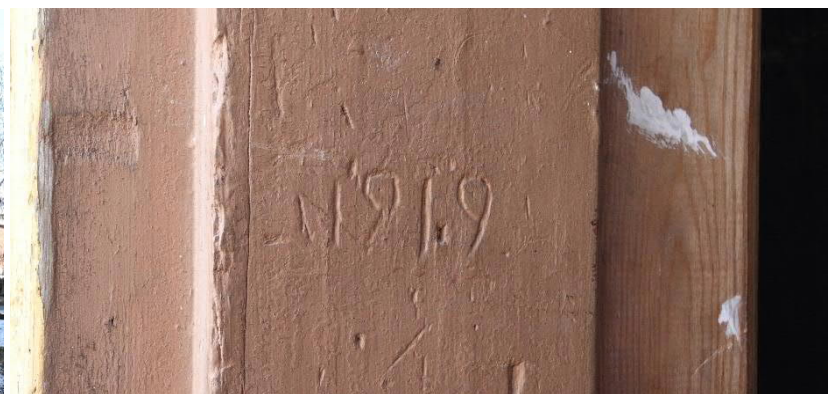
Kuva 14 (vasemmalla) Maakellari.

Kuva 15 (oikealla) Entinen navetta.

Kuva 16 (vasemmalla) Sauna, yleisnäkyvä.

Kuva 17 (oikealla) Saunan ovi, detalji.

23.6.2021

2.1.3 Suhde ympäristöön

Hämeenlinna-Tampere -radan alkuperäinen linjaus nykyisen Nurmisaarentien kohdalta on purettu Hollon radanoikaisun valmistuttua. Radan sijainnista kertoo nykyisin vain Nurmisaarentien poikkeuksellisen leveä katutila. Hollonnokkaan Ahlströmin sahalle johtaneen kapearaiteisen radan linjaus ei enää hahmotu Hollon vahtituvan ympäristössä.

Holloon palstoitettiin jälleenrakennuskaudella tontteja siirtokarjalaisille. Ratatien linjaus on tältä ajalta – aiemmin Hollossa sijainneille pelloille ja rantaniityille johti vain peltotie Ratatien paikkeilta. Ratatie kaartuu entisen radan myötäisesti ja sen varrella on Hollon vahtituvan pohjoispuolella jälleenrakennuskauden tyyppitaloja sekä matalampia 1960-luvun omakotitaloja.

Hollon vahtitupa sijoittuu Ratatien ja Nurmisaarentien tien väliin. Kulku tontille on Ratatieltä. Vastapäätä Hollon vahtitupaa Ratatien varrella on rivitaloja. Eteläpuolella on muutamia rakentamattomia tontteja. Nurmisaarentien toisella puolella on Katepalin kattohuopatehdas, joka sijoittui nykyiselle paikalleen 1950-luvulla. Monessa vaiheessa laajentuneen tehtaan katujulkisivu on hyvin massiivinen pienimittakaavaisen omakotitaloalueen rakennuskantaan nähden.

Hollon vahtituvan pihapiiriin on kulku Ratatieltä. Nurmisaarentien puolella tontti on pengerrytetty kävelytieta ylemmäs ja tontin reunalla on runsasta kasvillisuutta. Nurmisaarentien ja sen reunalla olevan kävelytien väliin on istutettu havupuurivistö.

2.1.4 Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Kohteella on rautatiehistoriallista arvoa vahtituvan pihapiirin muodostaessa eheän ja melko hyvin säilyneen kokonaisuuden, joka kertoo 1800- ja 1900-lukujen vaihteen rautatierakentamisesta. Talousrakennuksineen kohde kuvastaa hyvin ratavartijoiden osin omavaraistalouteen perustunutta elämäntapaa. Kokonaisuuteen kuuluu vuonna 1899 valmistuneet vahtitupa ja maakellari, samana vuonna paikalle siirretty 1880-luvun navetta sekä 1919 valmistunut sauna-leivintuparakennus. Kaikki rakennukset on tehty rautateiden tyyppiirustusten perusteella. Lisäksi kohteessa on paikalle 2000-luvulla siirretty rautateiden tyyppiirustusten mukainen talousrakennus, joka on valmistunut 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Kohteen kertovuutta heikentää kuitenkin kapearaiteisen pistoraitteen purkaminen. Hollon vahtitupa on alkujaan rakennettu nimenomaan pistoraidetta varten. Myös pääradan alkuperäisen ratalinjauksen siirtäminen ja ratalinjauksen muuttaminen kaduksi heikentää kohteen kertovuutta. Nykyinen ratalinjaus on viereisen korttelin länsipuolella.

Rakennushistoriallinen arvo

Etenkin kohteen asuinrakennuksella ja sauna-leivintuparakennuksella on rakennushistoriallista arvoa kohtuullisen hyvin alkuperäisyytensä säilyttäneinä rautateiden tyyppiirustuksin valmistuneina rakennuksina. Asuinrakennuksen yksityiskohdissa, kuten ikkunoiden vuorilautoissa, ilmenee hyvin vuoden 1896 tyyppiirustusten mukainen karjalaisvaikutteinen nikkarityyli ja rakennus on säilynyt melko edustavana. Paikalle 2000-luvulla siirretty talousrakennus ilmentää puolestaan rakentamistavan, tyylin, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta. Lempäälässä on säilynyt jonkin verran rautateihin liittyvää rakennuskantaa ja osa rakennuksista on edustavampia kuin Hollon vahtitupaan kuuluvat rakennukset. Vastaavia kokonaisuutena yhtä eheitä kohteita on kuitenkin vähän. Kokonaisuuden eheyttä heikentää kuitenkin etenkin ratalinjojen purkaminen kohteen välittömästä läheisyydestä.

23.6.2021

Ympäristöarvo

Kohde on menettänyt ympäristöarvonsa osana rautatiemaisemaa ratalinjauksen siirron myötä. Kohde on kuitenkin tärkeä osa sekä Nurmisaarenkadun että Ratakadun katunäkymiä. Nurmisaarenkatu on hahmotettavissa entiseksi ratalinjaukseksi lähinnä Hollon vahtituvan rakennusten sekä pohjoisempaan Kuokkalankosken ylittävän sillan perusteella.

2.1.5 Kohteen kunto

Kohteen rakennuskanta on vaihtelevassa kunnossa. Asuinrakennus ja paikalle 2000-luvulla siirretty talousrakennus ovat hyvässä kunnossa. Kohteeseen kuulunut entinen navetta on melko hyvässä kunnossa, samoin kuin maakellari. Sauna-leivintupa on välttävissä kunnossa. Sen perustukset ovat painuneet ja alapohja on kärsinyt jonkin verran kosteudesta. Ulospäin rakennus on kuitenkin kuosissaan ja vesikatto on kunnossa.

Kohteen omistaja aikoo pitää rakennuksista huolta ja kunnostaa niitä alkuperäiset tyylipiirteet huomioiden.

2.1.6 Suositukset

Kohde suositellaan merkittäväksi suojelumerkinnällä. Kohteeseen kuuluvien rakennusten ja kohteen pihapiirin ominaispiirteet suositellaan säilyttämään. Rakennuksia ei saa purkaa. Kohteen kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan entistävää peruskorjaustapaa.

23.6.2021

2.2 Katepalin tehdas- ja varistorakennukset

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Tehdasrakennus
Osoite	Katepalintie 15
Kiinteistötunnus	418-444-3-157
Aluetyyppi	teollisuusalue
Rakennustyyppi	teollisuusrakennus
Nykyinen käyttö	tuotanto- ja varistorakennus
Alkuperäinen käyttö	tuotanto- ja varistorakennus
Suunnittelija	Jaakko Autere 1952-196(9); Matti Kontio 1969 -?; Jarmo Nurmi 2008
Signeeraus/vuosil.	Jaakko Autere 1952;1954;1956;1962;1969
Valmistumisajankohta	1953
Muutokset ja korjaukset	Tehdasta on laajennettu moneen otteeseen joko laajentamalla tuotantotiloja, apu-tiloja ja varastotiloja. Alkujaan osa rakennuksista on ollut erillisiä rakennuksia, mutta ne ovat myöhempien laajennusten myötä kasvaneet toisiinsa kiinni. Laajennuksia ja mutuuksia varten rakennuslupia on haettu seuraavasti: 1954 tehdasrakennuksen laajennus, 1956 lämpökeskusrakennus, 1962 tehdasrakennuksen laajennus, 1963 palaneen rakennuksen uudistus ja lastaussillan laajennus, 1968 käyttötarkoituksen muutos, 1969 varistorakennus, 1970 julkisivun muutos ja käyttötarkoituksen muutos, 1971 tehdasrakennuksen laajennus, 1972 varistorakennus, 1973 tehdasrakennuksen laajennus, 1975 konesalin laajennus, 1977 varaston laajennus, 1985 kylmän varastotilan muuttaminen lämpimäksi tuotantotilaksi, 1986 teollisuusrakennuksen julkisivun muutos, 1990 käyttötarkoituksen muutos, 1993 tuotantotilan laajennus, 1995 teollisuusrakennuksen laajennus, ulkokatokset, 1997 säiliöiden ja teknisten laitteiden rakentaminen ja muuttaminen, kattorakenteen muutos, 2000 tuotantotilojen laajennus, 2002 varastokonttorin laajennus, 2003 varistorakennuksen laajennus, 2004 teollisuusrakennuksen laajennus, lähettämö, 2006 teollisuusrakennuksen laajennus, laitetila
Kerrosuku	1-2
Pohjakaava	-
Rungon muoto	monesta eri aikakauden laajennuksesta koostuva
Kellari / ullakko	-
Perustus	betoni
Runko	tiili, betonipilarit ja -palkit
Vuoraus	tiili
Väri	punatiili
Katemateriaali	kattohuopa
Katon muoto	loiva lapekatto, loiva harjakatto, tasakatto
Ikkunat	eri rakennusosissa vaihtelevat; 1950-luvun lämpökeskuksessa neliruutuiset pystyikkunat; 1950-luvun kemiallisessa tehtaassa 6- ja 8-ruutuisia vaakaikkunoita, ylösalaisin olevia T-ikkunoita, joiden alaosa on lähes neliö sekä ikkunanauha, joka koostuu pystyikkunoista, joiden alaosassa tuuletusikkuna; 1950-luvun korjaamossa maantasossa 16-ruutuiset neliöikkunat nauhamaisesti ja yläkerrassa 8-ruutuiset vaakaikkunat nauhamaisesti; 1960-luvun tehdaskonttorissa kolmesta pystyruudusta koostuvat vaakaikkunat; eteläjulkisivun varastoissa vaakasuuntaiset lasitiili-ikkunat; 2000-luvun lähettämössä nauhaikkunat, pieniä nelikulmaisia ikkunoita ja suuria, koko julkisivun korkuisia suuria ikkunoita; 2000-luvun laajennuksissa länsijulkisivulla on

23.6.2021

	nauhaikkunat ja koko julkisivun korkuisia suuria ikkunoita; vanhimpien rakennusosien ikkunat eivät vaikuta alkuperäisiltä, vaan vanhan mallin mukaan uusituilta. Osa ikkunoista on myös korvattu malliltaan uusilla ikkunoilla.
Yksityiskohdat	Tehtaan 1950-luvun osat ovat ajalle tyypillistä käytännöllistä ja koristeetonta punatiilistä teollisuusarkkitehtuuria, ikkuna- ja oviaukot on ylitetty tiiliholvauksin tai betonipalkein; 1960-luvun laajennukset ovat selkeitä tehdaskompleksia laajentavia rakennusosia; 1900-luvun lopun ja 2000-luvun laajennukset on toteutettu myös punatiilipintaisina, mutta ikkunat ovat paikoitellen aiempaa huomattavasti isompia ja paikoitellen koko julkisivun korkuisia. Varastojen yhteydessä olevien lastauslaitureiden nurkat ovat pyöristetyt. 1960-luvun lastauslaiturin katoksessa on kupumaiset kattoikkunat, kattorakenne on toteutettu kaarevin muottiin valetuin teräsbetonipalkein.
Muuta	Tehtaan lämpökeskuksen alkuperäinen tiilimuuratun savupiipun sisäpiippu romahti vuonna 2009. Piippua oli mahdoton korjata eikä uutta piippua voinut sijoittaa muualle, joten tiilipiippu jouduttiin purkamaan. Sen paikalle valmistui vuonna 2009 uusi terässavupiippu, jonka valmisti Kangasalan hitsaustyö. Piippu on maalattu punaruskeaksi.

2.2.1 Kohteen tärkeimmät vaiheet

Jaakko Autere 1952-196(9); Matti Kontio 1969 -?; Jarmo Nurmi 2008

Katepal oy on perustettu 1949 ja ensimmäiset vuodet yritys toimi Tampereella Vehmaisissa. Nykyisen tehdaskokonaisuuden rakentaminen Lempäälään alkoi vuoden 1952 vaiheilla. Tehdas sijoittui Lempäälän pappilan maista erotetulle tilalle Herralankosken rannalle Hämeenlinna-Tampere -radan varrelle. Alue oli tällöin lähinnä viljelymaisemaa. Lisäksi tehtaalle erotetulla tilalla oli muutamia varhaisempia asuinrakennuksia, joista yksi laajennettiin tehtaan konttoriksi ja muita käytettiin tehtaan työntekijöiden asuntolina.

Katepalin tehtaan sijoituessa nykyiselle paikalleen Holloon rautatiellä tehtaan välittömässä läheisyydessä oli Hollon seisake. Radasta oli mahdollista erottaa pistoraide tehtaalle. Raidekuljetukset olivat pitkään tärkeitä tehtaalle.

Kattohuopatehtaan vanhin osa vuodelta 1953 sijoittui Hämeenlinna-Tampere -radan länsipuolelle ja rakennusmassa oli radan suuntainen. Rakennuksen keskellä oli kapearunkoinen konehalli, sen eteläpäässä oli valmiiden tuotteiden varasto ja pohjoispäässä muuta varastotilaa ja aputiloja. Tehdasta laajennettiin vuonna 1954 alkujaan erilliseen rakennukseen sijoittuneella korjaamolla ja kemiallisella tehtaalla (lakkakeittäjä) sekä vuonna 1956 erilliseen rakennukseen sijoittuneella lämpökeskuksella korkeine tiilimuurattuine piippuineen.

Tehtaan, sen laajennukset ja tehtaaseen liittyvät muut rakennukset, kuten konttorin, suunnitteli Jaakko Autere 1960-luvun lopulle asti. 1960-luvun lopulla suunnittelijaksi vaihtui Matti Kontio, vaikka Autere on signeerannut vielä 1970-luvunkin alussa Katepalin tehdasta koskevat suunnitelmat. 2000-luvulla suunnittelijaksi vaihtui Jarmo Nurmi.

1960-luvulla tehdasrakennusta laajennettiin pohjoiseen ja eteläpäädyssä lastaussiltaa laajennettiin. Pistoraitteen itäpuolelle rakennettiin ensimmäinen varasto. 1970-luvulla tehdasrakennuksessa tehtiin sen eteläpäädyssä muutoksia ja pistoraitteen itäpuoleista varasto-osaa laajennettiin kahteen otteeseen. Lisäksi tehtaan itäpuolelle rakennettiin kaksi vanhasta tehdasosasta irrallista varastoa.

23.6.2021

1980- ja 1990-luvuilla muutokset olivat vähäisempiä. Pistoraitteen päälle rakennettiin katoksia ja 1990-luvulla pistoraitteen jäädessä pois käytöstä tehdasta laajennettiin pistoraitteen paikalle yhdistäen näin tehdas ja raitteen eteläpuoliset varastot.

2000-luvulla tehdaskompleksia laajennettiin itään vielä yhdellä varasto-osalla. Tehtaan länsijulkisivulle puolestaan laajennettiin tuotantotiloja useaan otteeseen. Tehtaan vanhimmat osat jäävät uusien tuotantotilojen taakse.

Tehtaan lämpökeskuksen alkuperäinen tiilimuuratun savupiipun sisäpiippu romahti vuonna 2009. Piippua oli mahdoton korjata eikä uutta piippua voinut sijoittaa muualle, joten tiilipiippu jouduttiin purkamaan. Sen paikalle valmistui vuonna 2009 uusi terässavupiippu, jonka valmisti Kangasalan hitsaustyö.

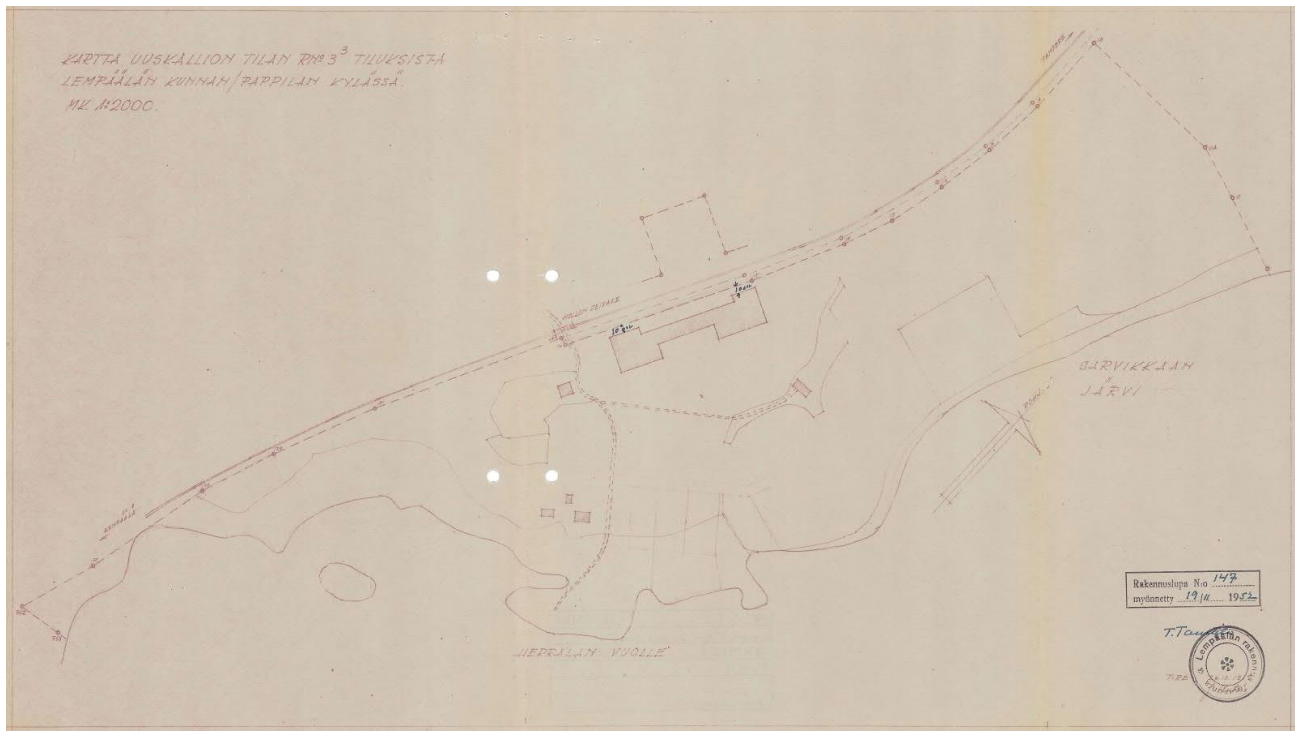

Kuva 18. Ilmakuva Katapultin tehtaasta 1970-luvun alusta. Konttorirakennusta ei ole vielä laajennettu, mutta pistoraitteen itäpuolinen varastohalli on valmistunut. Se on saanut rakennusluvan vuonna 1969. Alkujaan varastohallin päädyssä on ollut lastauslaituri, jonka kulmat olivat pyöristetyt kuten pistoraitteen länsipuolisessakin lastauslaiturissa. Kuvaaja tuntematon. Kuvalähde: Katapult Oy:n kuva-arkisto.

Kuva 19. Ilmakuva Katapultin tehtaasta 2000-luvun alusta. Tehtaan vanha tiilisavupiippu on vielä pystyssä. Kuvaaja tuntematon. Kuvalähde: Katapult Oy:n kuva-arkisto.

23.6.2021

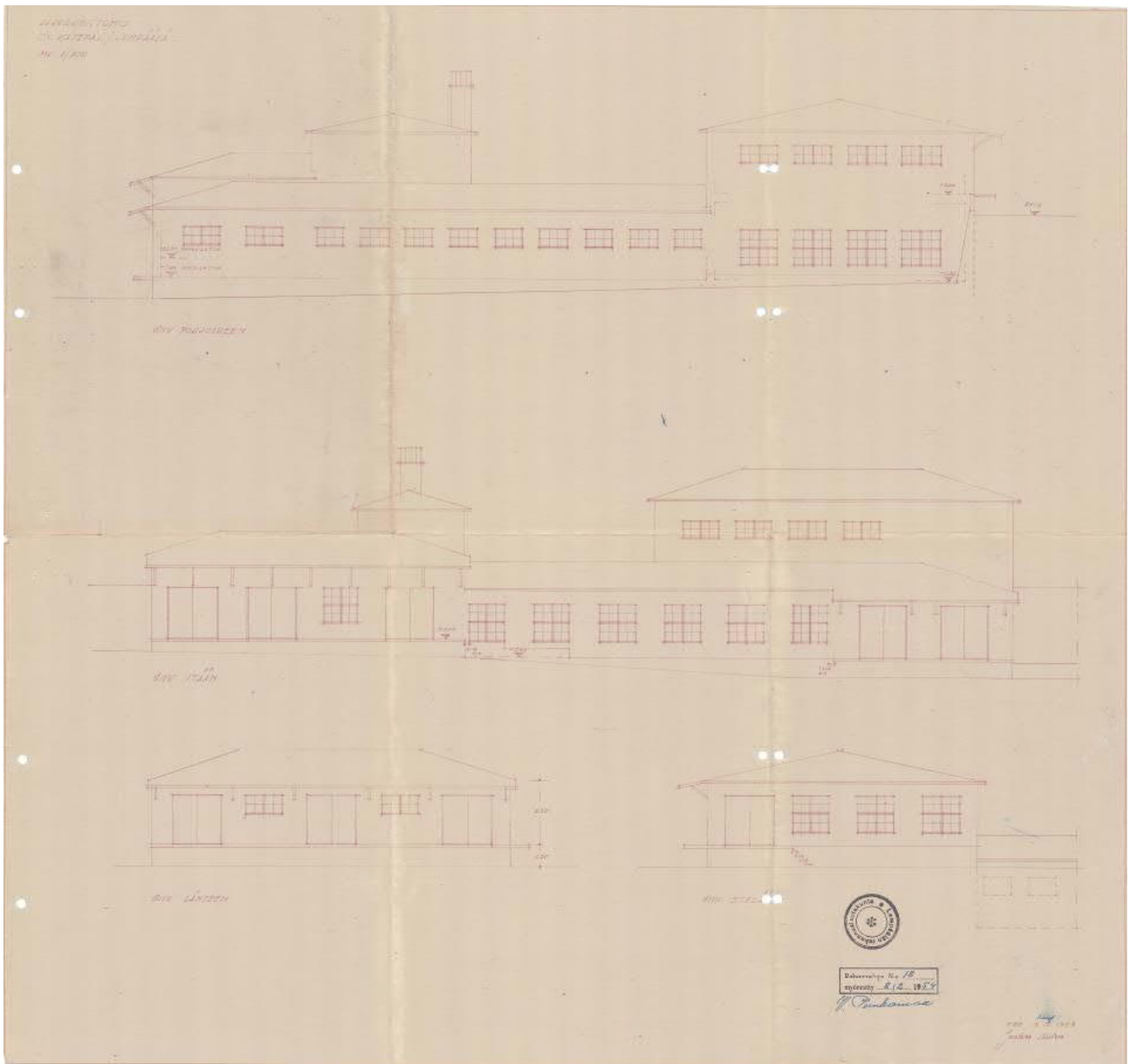

Kuva 21 Ote rakennusluvasta 52-147-R tehdas / asemapiirros

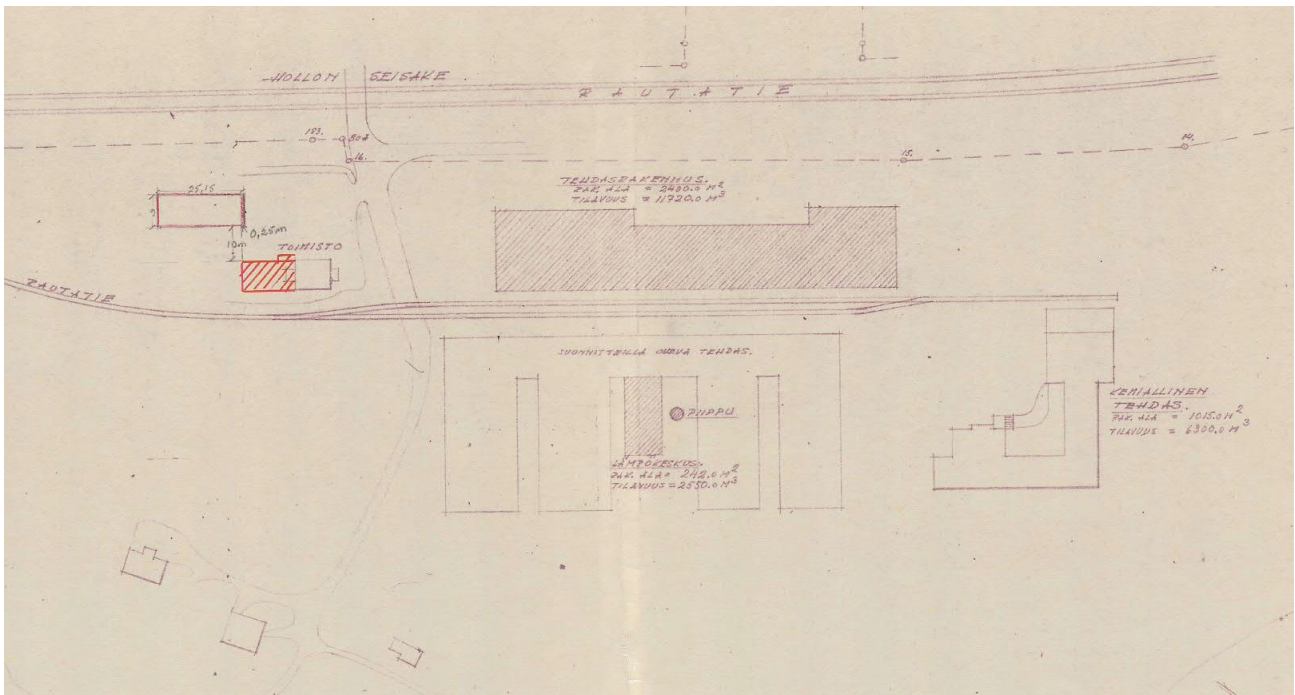
Kuva 22 Ote rakennusluvasta 52-147-R tehdas / julkisivukuvia ja leikkaus

23.6.2021

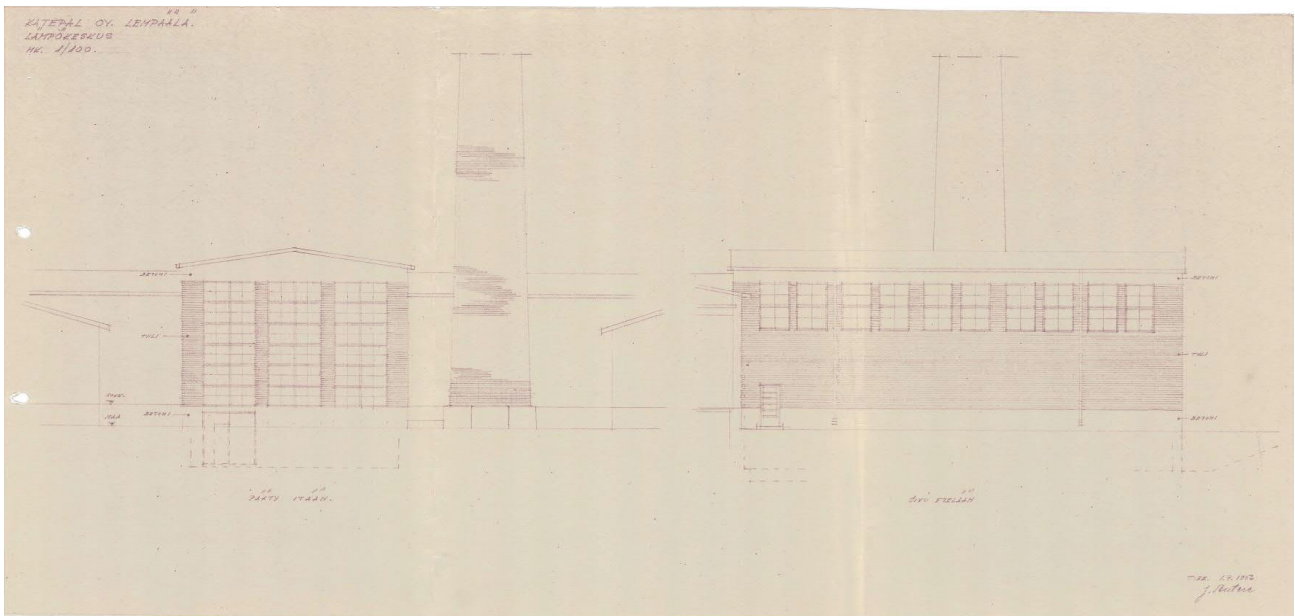

Kuva 23 Ote rakennusluvasta 54-18-R tehdas (korjaamo ja kemiallinen tehdas) / julkisivukuvat

23.6.2021

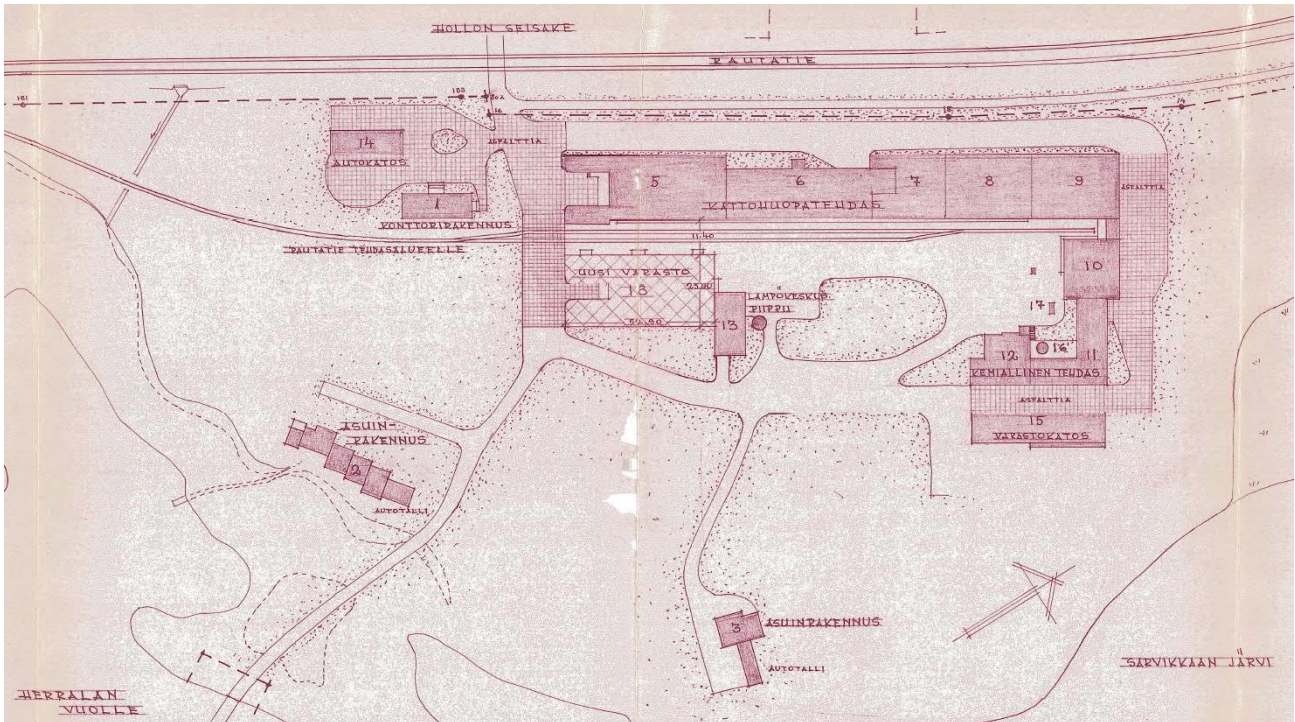

Kuva 24 Ote rakennusluvasta 56-70-R tehdas (lämpökeskus) / asemapiirros. Kuvassa näkyy toteutunut tehdasrakennus ja sen alapuolella lämpökeskus ja lämpökeskuksen piippu. Niistä oikealle on korjaamo ja kemiallinen tehdas. Pistoraide tehtaalle kulkee tehdasrakennuksen ja lämpökeskuksen välistä. Lämpökeskuksen ympärille on osoitettu laaja "suunnitella oleva tehdas".

Kuva 25 Ote rakennusluvasta 56-70-R tehdas (lämpökeskus) / julkisivukuvat itään ja etelään. Piippua ei ole esitetty täydessä korkeudessaan piirroksessa.

23.6.2021

N:O	LAATU	TILAV.
	TONTTI	12 H.
	RAIDE JA 2 VAIHDETTA	650 M
1	KONTTORIRAKENNUS	1600 M ³
2	ASUINRAK. JA AUTOTALLI	2560 -m-
3	" " " "	680 -m-
4	ASUINRAKENNUS	570 -m-
5	VARASTO JA VARASTOKONTTORI	5080 -m-
6	TEHDAS	6040 -m-
7	VARASTO	2000 -m-
8	" "	2800 -m-
9	" "	5680 -m-
10	VARASTO JA KORJAAMO	3600 -m-
11	VARASTO JA LABORATORIO	2250 -m-
12	KEMIAALLINEN TEHDAS	1650 -m-
13	" " LÄMPÖKESKUS	2550 -m-
14	AUTOKATOS	225 -m-
15	VARASTOKATOS	900 -m-
16	TERÄSSÄILIÖ BITUMILIUOKS.	50 -m-
17	KATOS NESTEKAASUSÄILIÖIL.	15 -m-
18	UUSI VARASTO	8600 -m-

Kuva 26 (yllä) Ote rakennusluvasta 69-116-R tehdas (uusi varasto) / asemapiirros. Asemapiirrokseseen on numeroitu olemassa olevat rakennukset ja tehtaan osat, joiden käyttötarkoitus ja tilavuus on eritelty osaksi asemapiirrosta.

Kuva 27 (alla) Ote rakennusluvasta 69-116-R tehdas (uusi varasto) / asemapiirros. Asemapiirroksessa esitettyjen rakennusten ja rakennusosien käyttötarkoitus ja tilavuus. Rakennusten numerointi viittaa asemapiirroksessa esitettyyn rakennusten numerointiin.

23.6.2021

2.2.2 Nykytilan kuvaus ja kohteen ominaispiirteet

Rakennus ulkoa

Monen vuosikymmenen aikana rakentuneessa tehtaassa on arkkitehtuuriltaan eri luonteisia osia kunkin osan heijastellessa oman aikansa suunnitteluihanteita. Tehtaan vanhimmat 1950-luvulla valmistuneet osat ovat punatiilistä käytännöllistä ja koristeetonta teollisuusarkkitehtuuria. Lämpökeskuksessa ikkunat ovat pystyikkunoita, konehallissa ne puolestaan on ryhmitelty nauhoiksi. 1950-luvulla valmistuneet rakennusosat ovat jääneet myöhempien laajennusten taakse eivätkä näy tehdasalueen ulkopuolelle. Tehdaskompleksin sisäpihalla näkyy lämpökeskuksen, kemiallisen tehtaan ja korjaamon julkisivuja. Varsinaisen tehtaan vanhimman osan julkisivu jää erilaisten uudempien säiliöiden ja putkistojen taakse.

Tehtaan eteläjulkisivu koostuu 1960–1970-lukujen laajennusosista. Eteläjulkisivua luonnehtii 1960-luvun katettu lastauslaituri, jonka kulmat on pyöristetty. 1960–1970-luvun varastot muodostavat sille yhtenäisen punatiilivuoraton jatkeen. Harjakattoisten varastohallien päätykolmiot ovat mineriittivuoratut ja ikkunat lasitiiltä. 2000-luvulla rakennettu itäisin varastohalli on myös tiilivuorattu ja lastaussillan pyöreä kulma jatkaa 1960-luvun ilmettä.

Tehtaan länsijulkisivun Nurmisaarentielle muodostaa 2000-luvun laajennusosat. Laajennusosien julkisivut koostuvat tiilipintaisista betonielementeistä. Laajennusosissa on seinien yläosassa nauhaikkunat ja paikoitellen tehdashalleihin avautuu isot koko julkisivun korkuiset ikkunat. Uusin laajennusosa tehdaskompleksi lounaisnurkassa on muita rakennusosia korkeampi.

Tehtaan korkea savupiippu näkyy hyvin ympäristöön matalien tehdashallien yli.

Lisäksi tehdaskompleksiin liittyy kaksi 1970-luvulla rakennettu bitumipakkaamo ja varasto. Kumpikin on profiilipeltivuorattu ja kumpaakin on laajennettu useaan otteeseen. Bitumipakkaamo ja varasto sijaitsevat tehtaan ja Herralanvuolteen välissä. 2000-luvulla tehdaskompleksin pohjoispuolelle on rakennettu kevytrakenteinen PVC-pintainen varastohalli.

Kuva 28. 1960-luvun katetulla lastauslaiturilla on pyöristetty kulmat. Takana näkyy tehtaan uusin ja korkein laajennusosa 2000-luvulta.

23.6.2021

Kuva 29. 1960-luvun lastauslaiturin katosta kannattaa muottiin valetut, kaarevat teräsbetonipalkit.

Kuva 30. Tehdaskompleksin eteläjulkisivua hallitsee 1960–1970-luvuilla rakennetut varastohallit. Hallien ikkunat ovat lasitiiltä. Seinien yläpinta on mineriittilevyä. Taustalla näkyy 1960-luvun lastauslaituri ja 2000-luvun laajennus.

Kuva 31. Tehdaskompleksin eteläjulkisivua hallitsee 1960–1970-luvuilla rakennetut varastohallit. Pistoraide tehtaalle on kulkenut kuvan vasemmasta reunasta. Raiteen purkamisen jälkeen tehdasta on laajennettu raiteen paikalle. Kuvassa lähimpänä näkyvässä varastohallissa on alkujaan ollut kulmistaan pyöristetty lastauslaituri. Se on rakennettu ympeen ehkä jo 1980-luvulla.

23.6.2021

Kuva 32. 1950-luvulla rakennettu lämpökeskus näkyy nykyisin vain tehdaskompleksin sisäpihalle.

Kuva 33. Tehtaan vanha punatiilinen savupiippu jouduttiin uusimaan vuonna 2009. Uusi piippu on teräsrakenteinen.

Kuva 34. Tehtaan vuonna 1953 valmistuneen vanhimman osan julkisivua näkyy vain vähän tehtaan sisäpihalle erilaisten sillojen ja putkistojen peittäessä sen lähes täysin.

23.6.2021

Kuva 35. 1950-luvulla valmistunut kemiallinen tehdas on nykyisin tehtaan uudempien osien ympäröimä ja näkyy vain tehtaan sisäpihalle. Kuvassa näkyy kemiallisen tehtaän länsi- ja eteläjulkisivut.

Kuva 36. Kemiallisen tehtaän itäjulkisivulla on säilynyt vanha leveä lastausovi. Ikkunat on uusittu.

Kuva 37. Kemiallisen tehtaän jatkeena olevan 1950-luvulla valmistuneen korjaamon pohjoisjulkisivulla näkyy nauhaikkunat. Korjaamo näkyy nykyisin vain tehtaän sisäpihalle uuden varastohallin takia.

23.6.2021

Kuva 38. Tehdaskompleksin itäpäättyyn rakennettiin vanhempien varastohallien jatkoksi 2000-luvulla vielä yksi uusi halli. Kuvassa näkyy hallin itäjulkisivu, jossa on koko julkisivun korkuiset isot ikkunat.

Kuva 39. Tehdaskompleksin uusin laajennusosa sijoittuu kompleksin lounaiskulmaan. Uudisosa rajaa muurimaisesti Nurmisaarentietä.

23.6.2021

2.2.3 Suhde ympäristöön

Katepalin tehdas sijoittui Hämeenlinna-Tampere -junaradan ja Herralanvuolteen väliin. Ympäristö oli maalaismaista peltoineen ja niittyineen. Radan länsipuolella Hollon siirtokarjalaisten asuinalue oli alkanut rakentua.

Nykyisin tehdasalue rajautuu lännessä vanhan ratalinjauksen paikalla olevaan Nurmisaarentiehen, joka erottaa Hollon asuinalueen tehtaasta. Tehtaan julkisivu Nurmisaarentielle on melko suljettu ja muurimainen. Tehtaan mittakaava poikkeaa huomattavasti jälleenrakennuskauden asuinalueen rakennusten mittakaavasta. Tehtaan pohjoispuolella on tehdaskiinteistöllä kesantoniittyä ja pieni metsikkö, joiden pohjoispuolella on Tuulialan asuinalue. Asuinalue on lähtenyt rakentumaan jälleenrakennuskaudella, mutta tehtaan pohjoispuoliset korttelit ovat rakentuneet vasta 1970–1980-luvuilla.

Tehtaan itäpuolella on Herralankoski, jonka rantoja käytetään virkistyskalastukseen. Rannassa Katepalintien pohjoispuolella on tehtaan kiinteistöllä pysäköintipaikka virkistyskäyttöä varten sekä nuotiokatos. Silta Herralankosken yli on rakennettu vasta 1970-luvulla, jolloin on avattu tieyhteys Turuntieltä Katepalin tehdasrakennuksen ja konttorin välistä Tampereentielle. Junaradan siirron myötä tieyhteys oikaistiin ja se kulkee nykyisin tehdasalueen ohi Herralankosken rannassa. Kosken itäpuolella on edelleen laaja peltoaukea.

Kuva 40. Ilmakuva lounaasta kohti Katepalin tehdasaluetta. Tehdaskompleksi näkyy kuvan keskellä. sen oikealla puolella näkyy konttori ja konttorin edustalla oleva autokatos. Konttorin ja kuvan oikeassa reunassa näkyvän Katepalintien välissä tehdään tontti on puistomaista nurmikkoa. Kuvan etualalla näkyy Hollon asuinalueella olevia rivitaloja sekä Nurmisaarentien ja Rata tien välisiä tyhjiä tontteja. Tehtaan taustalla näkyy Herralanvuolle ja Herralankoski. Niiden takana on avointa peltomaisemaa. Kuvaaja: Jimi Soinila. Kuvälähde: Katepal Oy.

23.6.2021

2.2.4 Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Kohteella on teollisuushistoriallista merkitystä. Katepalin kattohuopatehdas on perustettu ja se on sijoittunut jälleenrakennuskaudella Lempäälään. Tehtaan tuotanto kuvastaa jälleenrakennuskauden suurta rakennustarvikkeiden tarvetta.

Rakennushistoriallinen arvo

Katepal oy:n teollisuusalue edustaa modernin ajan teollisuus-, konttori- ja asuinrakentamista. Teollisuusalue on hyvä esimerkki ajallisesti kerroksellisesta kokonaisuudesta, joka on rakentunut vähitellen 1950-luvulta aina 2000-luvulle säilyttäen punatiilisen yleisilmeensä. Pääasiassa 1960–1970-luvuilla ulkoasunsa saaneet konttorirakennus, autokatos, rivitalo ja tehtaan eteläinen julkisivu muodostavat paikallisesti edustavan ja arkkitehtuuriltaan eheän kokonaisuuden. Tehdaskompleksin vanhimmat osat 1950-luvulta jäävät laajennusosien taakse piiloon, minkä takia niiden rakennushistoriallinen arvo jää melko vähäiseksi. 1960-lukua edustava katettu lastauslaituri pyöristettyine kulmineen ja kupumaisine kattoikkunoineen edustaa ajan laadukasta teollisuusrakennusten suunnittelua.

Ympäristöarvo

Tehdaskompleksi rajaa voimakkaasti Nurmisaarentien katunäkymiä muurimaisella julkisivullaan. Tehtaan suuri mittakaava korostaa tien länsipuolisen jälleenrakennuskauden asuinalueen pientä mittakaavaa. Tehtaan savupiippu näkyy laajalle alueelle maisemassa toimien maamerkinä.

2.2.5 Kohteen kunto

Tehdaskompleksin rakennuksista on pidetty huolta ja vanhimmatkin rakennusosat vielä pääasiassa käytössä.

2.2.6 Suositukset

Tehdaskompleksista 1960-luvun katettu lastauslaituri ja eteläjulkisivun 1960–1970-luvun varastojen eteläpäädyt suositellaan merkittäväksi suojelumerkinnällä. 1960-luvun lastauslaiturin ja tehdaskompleksin eteläjulkisivun ominaispiirteet suositellaan säilyttämään. 1960-luvun lastauslaituria ja eteläjulkisivun 1960–1970-lukujen varastojen eteläpäätyjä ei saa purkaa. Koko tehdaskompleksin kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan alkuperäiset ominaispiirteet huomioivaa korjaustapaa. Tehdaskompleksia laajennettaessa suositellaan sopeuttamaan uudisosat vanhempien osien ilmeeseen suosimalla punatiiltä julkisivuissa.

23.6.2021

2.3 Katepalin konttori ja autokatos

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Konttori
Osoite	Katepalintie 15
Kiinteistötunnus	418-444-3-157
Aluetyyppi	tehdasalue
Rakennustyyppi	toimisto
Nykyinen käyttö	Katepalin konttori (toimisto)
Alkuperäinen käyttö	asuinrakennus
Suunnittelija	Jaakko Autere (vanhimman asuinrakennuksena toimineen rakennusosan suunnittelija ei ole tiedossa)
Signeeraus/vuosil.	Jaakko Autere / 23.07.1956
Valmistumisajankohta	1956-1958 laajennus Katepalin konttoriksi (vanhin, alkujaan asuinrakennuksena toiminut osa luultavasti 1920-luvulta, mutta sitä pystytty ajoittamaan)
Muutokset ja korjaukset	tiiliverhoilu 1959, laajennus 1972 ja katon muuttaminen tasakatoksi; sisätilat uusittu 2015
Kerroslukku	2
Pohjakaava	keskeiskäytävä
Rungon muoto	suorakaide, kummassakin päädyssä muuta runkoa syvemmät rakennusosat
Kellari / ullakko	matala kylmä ullakko, pohjoispäädyssä kellarikerros
Perustus	betoni
Runko	alkuperäinen osa hirttä, 1950-luvun laajennus on todennäköisesti puurunkoinen, 1970-luvun laajennusosissa piirustusten mukaan kantavat tiiliulkoseinät ja välipohjina betonilaatta, kattorakenteena liimapuupalkit
Vuoraus	tiiliverhous
Väri	punatiili, ikkunoiden välit länsijulkisivulla valkoista kalkkihiekkatiiltä
Katemateriaali	kattohuopa
Katon muoto	tasakatto
Ikkunat	itäjulkisivulla neliön malliset ikkunat tuuletusikkunalla, länsijulkisivulla myös vaakakaikkunoita tuuletusikkunalla, päädyissä neliön malliset ikkunat ilman tuuletusikkunoita, portaikossa itäjulkisivulla korkea viiteen ruutuun jaettu pystyikkuna; ikkunat vastaavat muodoltaan ja puitejaoltaan alkuperäisiä ja ovat mahdollisesti alkuperäiset
Yksityiskohdat	länsijulkisivulla ikkunoiden välit on muurattu vaaleilla kalkkihiekkatiilillä muodostaen nauhaikkunamaisen vaikutelman; pääsisäänkäyntiä korostaa katoksen muodostava lippa; sokkeli on päällystetty liuskekilvillä kuten myös pääsisäänkäynnin portaat ja oviaukkoa kehystävät pilasterit
Muuta	

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Autokatos
Osoite	Katepalintie 15
Kiinteistötunnus	418-444-3-157
Aluetyyppi	tehdasalue
Rakennustyyppi	autokatos
Nykyinen käyttö	autokatos

23.6.2021

Alkuperäinen käyttö	autokatos
Suunnittelija	Jaakko Autere
Signeeraus/vuosil.	Jaakko Autere / 1965
Valmistumisajankohta	1965-66 (rakennuslupa päivätty 25.05.1965)
Muutokset ja korjaukset	
Kerrosluku	1
Pohjakaava	
Rungon muoto	suorakaide
Kellari / ullakko	
Perustus	betoni
Runko	piilarit tiiltä, katon kannattimet puuta
Vuoraus	keraamipintainen valkoinen mineriittilevy
Väri	sokkeli tummanharmaa, pilarit punatiiltä, katto ja kattorakenteet valkoiset (vaaleanharmaa)
Katemateriaali	kattohuopa
Katon muoto	tasakatto
Ikkunat	päätyseinän isot ikkunat vaikuttavat alkuperäisiltä (piirustuksilla mainittu ”teräsrak. ikkuna”, ei piirustusta julkisivusta tai mainintaa ruuduista)
Yksityiskohdat	autokatos on avoin pitkiltä julkisivuiltaan; pelkistetyssä rakennuksen arkkitehtuurissa korostuu levymäistä tasakattoa kannattavat tiilimuuratut pilarit
Muuta	Autokatoksen paikalla on ollut autovaja, jolle on haettu rakennuslupa vuonna 1956.

2.3.1 Kohteen tärkeimmät vaiheet

Katepal oy on perustettu 1949 ja ensimmäiset vuodet yritys toimi Tampereella Vehmaisissa. Nykyisen tehdaskokonaisuuden rakentaminen Lempäälään Holloon alkoi vuoden 1952 vaiheilla. Tehdas sijoitettiin Lempäälän pappilan maista erotetulle tilalle Herralankosken rannalle Hämeenlinna-Tampere -radan varrelle.

Katepalin konttori on rakentunut paikalla olleen, luultavasta 1920–1930-luvulta peräisin olleen hirsirakennuksen ympärille. Vuoden 1956 laajennussuunnitelman mukaan olemassa ollut rakennusta laajennettiin etelään. Vuoden 1956 suunnitelmien mukainen vaakalaudoitus ei välttämättä toteutunut koskaan, vaan vuonna 1959 toteutettu tiiliverhous on mahdollisesti laajennuksen alkuperäinen ulkoasu. Vuoden 1956 piirustuksista puuttuu rakennusluvun leima, joten tarkkaa laajennuksen aloitusajankohtaa ei tiedetä.

Autokatos on rakennettu vuonna 1965 ja vaikuttaa alkuperäisiltä kaikilta osin. Autokatoksen piirustukset vuodelta 1965 ovat otsikoitu ”Autokatoksen muutos”. Sen paikalla on ollut autovaja, jolle on haettu rakennuslupa vuonna 1956.

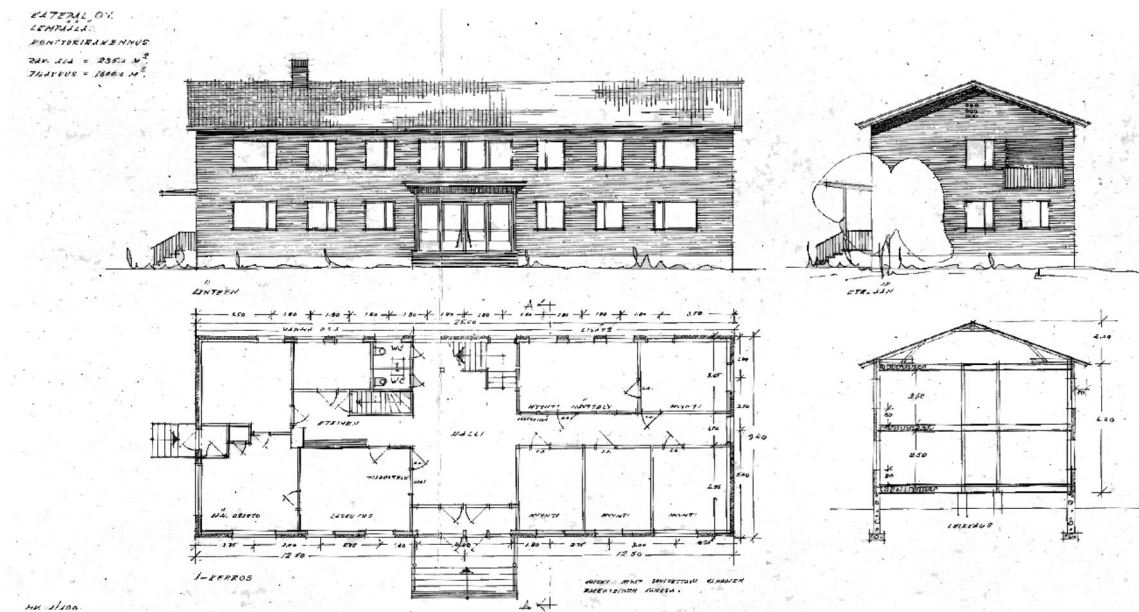
Vuonna 1972 konttorin laajentamiselle haettiin rakennuslupaa. Tällöin konttoria laajennettiin kummastakin päädyistä symmetrisesti. Samalla vanhan osan harjakatto muutettiin tasakatoksi.

Konttorin sisätilat on kauttaaltaan kunnostettu vuonna 2015. 1970-luvun laajennuksen aikaisesta asusta on jäljellä mm. keltasävyiset ulko-ovet.

23.6.2021

Kuva 41. Ilmakuva arviolta 1960-luvun lopulta Katapultin tehdasalueesta. Kuva on otettu lounaasta kohti koillista. Kuvan etualalla näkyy autokatos, jolle on haettu rakennuslupa vuonna 1965. Konttoriin ei vielä ole tehty laajennusta, jolle haettiin rakennuslupaa vuonna 1972. Kuvassa näkyy, että konttorilla on ollut loiva harjakatta, joka on muutettu 1970-luvun laajennuksen myötä tasakatkoksi. Kuvälähde: Katapult Oy:n kuva-arkisto.

Kuva 42 Ote rakennusluvasta 56-89-R Konttori / Laajennus; julkisivut, 1. kerroksen pohjapiirros, leikkaus.

23.6.2021

Kuva 45 Konttori, julkisivu itään.

Kuva 46 (vasemmalla) Konttorin sisäänkäynti.

Kuva 47 (oikealla) Konttori, julkisivu pohjoiseen.

23.6.2021

Kuva 48 (oikealla) Autokatos; Julkisivun ikkunat ovat joko alkuperäisiä tai ulkonäöltään täysin vastaavat.

Kuva 49 (vasemmalla) Autokatos; Rakennuksen ulkonäkö vastaa alkuperäistä.

2.3.3 Suhde ympäristöön

Konttori ja sen edustalla oleva autokatos sijaitsevat tehdaskompleksin eteläpuolella puistomaisessa ympäristössä. Konttorin pääjulkisivu aukeaa Nurmisaarentien suuntaan. Tieyhteys Turuntieltä Tampereentielle kulki pitkään konttorin ja tehdasrakennusten välistä. Tieyhteys on siirretty Herralankosken rantaan vasta rautatieoikaisun myötä. Radanoikaisun myötä myös junarata siirtyi etämmälle konttorin vierestä. Konttorin pohjoispuolella on tehtaan tuotanto- ja varastorakennukset, joiden eteläjulkisivut ovat myös punatiilisiä.

2.3.4 Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Konttorilla on teollisuushistoriallista merkitystä osana Katepalin tehdaskompleksia. Katepalin kattohuopatehdas on perustettu ja se on sijoittunut jälleenrakennuskaudella Lempäälään ja tehtaan tuotanto kuvastaa jälleenrakennuskauden suurta rakennustarvikkeiden tarvetta. Konttorin edustalle sijoittuva autokatos ilmentää hyvin 1960-luvulla tapahtunutta autoistumista.

Rakennushistoriallinen arvo

Katepal oy:n teollisuusalue edustaa modernin ajan teollisuus-, konttori- ja asuinrakentamista. Teollisuusalue on hyvä esimerkki ajallisesti kerroksellisesta kokonaisuudesta, joka on rakentunut vähitellen 1950-luvulta aina 2000-luvulle säilyttäen punatiilisen yleisilmeensä. Pääasiassa 1960–1970-luvuilla ulkoasunsa saaneet konttorirakennus, autokatos, rivitalo ja tehtaan eteläinen julkisivu muodostavat paikallisesti edustavan ja arkkitehtuuriltaan eheän kokonaisuuden, johon kuuluu myös konttoria ympäröivä puistomainen tehdaskiinteistön osa.

23.6.2021

Ympäristöarvo

Konttorilla ja autokatoksella on kaupunkikuvallista merkitystä osana tehdaskokonaisuutta ja Nurmi-
saarentien katunäkymiä. Massiivisten tehdasrakennusten rinnalla konttorin merkitys jää kuitenkin
tehdasrakennuksia vähäisemmäksi. Konttorin ja rivitalon väliin jäävä tehdaskiinteistön puistomainen
osa on tärkeä osa Katepalintien katunäkymiä ja liittyy tehdasalueen luontevasti osaksi Herralankos-
ken koskimaisemaa.

2.3.5 Kohteen kunto

Konttori on hyvässä kunnossa ja sen sisätilat on kunnostettu muutamia vuosia sitten.

Autokatos on myös hyvässä kunnossa. Kattoa reunustavat vaaleat rakennuslevyt ovat paikoitellen
hieman tummuneet.

2.3.6 Suositukset

Konttori ja autokatos suositellaan merkittäväksi suojelumerkinnällä. Niiden ominaispiirteet suositel-
laan säilyttämään. Rakennuksia ei saa purkaa. Kohteen kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhtey-
dessä suositellaan noudatettavan entistävää peruskorjaustapaa. Pääkonttorin ja rivitalon väliin sijoit-
tuva puistomainen osa tehdaskiinteistöä suositellaan säilyttämään puistomaisena.

23.6.2021

2.4 Rivitalo

Inventoitu tieto	Kuvaus
Kohde	Rivitalo
Osoite	Katepalintie 13
Kiinteistötunnus	418-444-3-157
Aluetyyppi	teollisuusalue
Rakennustyyppi	rivitalo
Nykyinen käyttö	asuinkäytössä, osittain tyhjillään
Alkuperäinen käyttö	asuminen
Suunnittelija	Jaakko Autere
Signeeraus/vuosil.	Jaakko Autere / 1959
Valmistumisajankohta	1962-64, rakennuslupa myönnetty 4.4.1961, rivitalon ensimmäinen huoneisto on asuintalo luultavasti 1920–1930-luvulta; talon autotalli (toinen pääty) myös samalta ajalta
Muutokset ja korjaukset	Kattomateriaali ja -tekniikka uusittu, ikkunat uusittu. Julkisivu maalattu 1990 -luvulla; putkiremontti 2010. Rakennuksen sisätiloissa ei ole säilynyt alkuperäistä ilmettä. Rivitalon lounaispäätyyn on vuonna 1965 rakennettu laajennusosa.
Kerrosluke	Alkuperäinen asuintalo ja rivitalolaajennus 2+kellari, autotalli 1.
Pohjakaava	-
Rungon muoto	suorakaiteisten asuintalon ja autotalliin väliin on lisätty 3 rivitalohuoneistoa porrastaen julkisivua
Kellari / ullakko	kellarikerros, jossa saunat ja askarteluhuoneet; ylin kerros osittain matala (sisältää myös asuintiloja)
Perustus	betoni
Runko	vanhimmassa asuinosassa kantavana rakenteena hirsi, muissa osissa tiili; kellarissa maavarainen laatta, 1. kerroksen välipohja betonia, 2. kerroksen välipohja ja yläpohja puurunkoinen.
Vuoraus	maalattua kalkkihiekkatiiltä
Väri	kermanvärinen, parvekkeiden pilarit maalamatonta punatiiltä; sokkeli tummanharmaa
Katemateriaali	kuvioitu huopakatto
Katon muoto	harjakatto, vuoden 1965 laajennusosassa tasakatto
Ikkunat	lähes neliönmalliset vaakaikkunat, joissa tuuletusikkuna tai leveämmät kahdesta ruudusta ja tuuletusikkunasta koostuvat vaakaikkunat, aputiloihin matalat vaakaikkunat; ikkunat on uusittu (lämpölasia lisätty sisäpuolelle?); ruutujako vastaa alkuperäistä
Yksityiskohdat	Pitkä katonlape muodostaa rivitalon sisäänkäyntien ylle katoksen, jota kannattaa punatiilimuuratut pilarit ja jotka rytmittävät pihajulkisivua; katuulkisivulla sisäänvedetyillä parvekkeilla on lautakaiteet, joiden käsijohteena metalliputki; rakennuksen lounaispäädyn vuoden 1965 laajennusosa on tasakattoinen ja katolla on parveke, jonka kaide vastaa parvekkeiden kaidetta
Muuta	Koteloimattomat lämpöpumput ullakkokerroksen päädyissä.

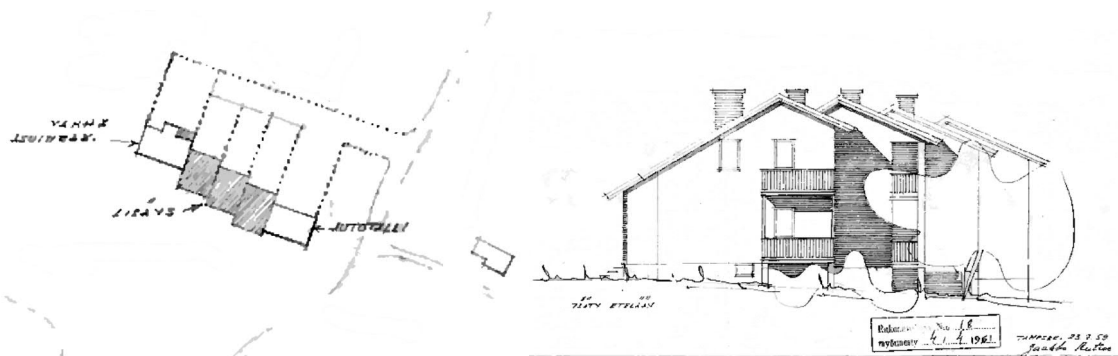
23.6.2021

2.4.1 Kohteen tärkeimmät vaiheet

Katepal oy on perustettu 1949 ja ensimmäiset vuodet yritys toimi Tampereella Vehmaisissa. Nykyisen tehdaskokonaisuuden rakentaminen Lempäälään Holloon alkoi vuoden 1952 vaiheilla. Tehdas sijoitui Lempäälän pappilan maista erotetulle tilalle Herralankosken rannalle Hämeenlinna-Tampere -radan varrelle.

Katepalin omistukseen erotetulla kiinteistöllä sijaitsi muutamia asuinrakennuksia talousrakennuksiin. Yksi niistä toimi tehtaan konttorina ja muut olivat tehtaan työntekijöiden asuintaloita. 1960-luvun alussa tehdaskompleksin eteläpuolelle sijoittunutta asuintaloa laajennettiin rivitaloksi. Vanhan asuintalon ja sen talousrakennuksen väliin rakennettiin kolme uutta huoneistoa. Rivitalon lounaispäätyyn on vuonna 1965 rakennettu laajennusosa.

Rivitalon julkisivu on maalattu 1990-luvulla ja rakennukseen on tehty putkiremontti 2010. Lisäksi rakennuksen ikkunat, kattomateriaali ja talotekniikka on uusittu. Huoneistoihin on tehty sisätilojen kunnostuksia eikä niissä ole säilynyt alkuperäistä ilmettä.

Kuva 50 (vasen) Ote rakennusluvasta 61-18-R Katepal Oy, Lempäälä; Asuinrakennus / julkisivupiirustus.

Kuva 51 (oikea) Ote rakennusluvasta 61-18-R Katepal Oy, Lempäälä; Asuinrakennus / asemapiirros. Keskellä olevat huoneistot on lisätty alkuperäisen rakennuksen ja autotalliin väliin.

Kuva 52 Ote rakennusluvasta 61-18-R Katepal Oy, Lempäälä; Asuinrakennus / julkisivupiirustus. Massojen porrastuksella on haettu vahvaa julkisivun jäsentelyä.

23.6.2021

2.4.2 Nykytilan kuvaus ja kohteen ominaispiirteet

Rakennus ulkoa

Rivitalo on porrastettu maastoon kahden vanhemman rakennuksen välille. Porrastukset pilkkovat rakennusmassan pienempiin osiin ja rytmittävät sitä voimakkaasti. Alkujaan sementtitiilivuorattu rakennus on maalattu 1990-luvulla. Asuntoihin on sisäänkäyntikuistit pihan puolelta luoteesta. Avointen kuistien ylle ulottuvaa kattoa kannattaa punatiilestä muurattu pilarit. Sisäänkäynneille johtaa etupihojen läpi liuskekivilaatoitukset. Kaakkoisjulkisivulla on sisäänvedetyt parvekkeet. Rakennuksen koillispuolella on matala kolmen auton autotalli. Lounaispuolella on tasakattoinen laajennusosa, jonka katolla on parveke.

Kuva 53 Rivitalo, pitkä julkisivu; Rakennuksen arkkitehtoninen ilme on hyvin säilynyt, mutta koteloimattomat ilmalämpöpumput rikkovat ilmettä.

Kuva 54 Rivitalon asuntojen sisäänkäyntien yhteydessä on avoimet kuistit. Julkisivun porrastuksia rytmittää kuistien punatiiliset pilarit.

23.6.2021

2.4.3 Suhde ympäristöön

Rivitalo sijaitsee tehdaskompleksin eteläpuolella tehtaan ja Herralankosken välissä. Alkujaan rivitalo sijaitsi tehdasalueen perällä, kun kulku tehtaalle tapahtui radan yli lännestä. Kun Herralankosken yli rakennettiin silta 1970-luvulla, rivitalo jäi Herralankosken ja tehdasalueen läpi kulkeneen tien väliin ja siis hieman erilleen tehdaskompleksista. Junaradan siirron myötä myös Katepalintietä oikaistiin ja tielinjaus siirrettiin tehdasalueen keskeltä Herralankosken rantaan. Rivitalosta tuli taas kiinteä osa tehdasaluetta.

Nykyisin rivitalo on tehdasalueen parhaiten Katepalintielle näkyviä rakennuksia ja liikenne tehtaan varastoille kulkee rivitalon vierestä. Rivitalolle ei ole omaa tonttiliittymää Katepalintieltä, vaan sen pihaan kuljetaan tehtaan lastausalueen läpi. Rivitalon länsipuolella on sen ja tehtaan konttorin väliin jäävä puisto.

2.4.4 Kohteen arvot

Historiallinen arvo

Rivitalolla on teollisuushistoriallista merkitystä osana Katepalin tehdaskompleksia. Katepalin kattohuopatehdas on perustettu ja se on sijoittunut jälleenrakennuskaudella Lempäälään ja tehtaan tuotanto kuvastaa jälleenrakennuskauden suurta rakennustarvikkeiden tarvetta. Rivitalo kertoo tehtaan työntekijöiden asuttamisesta lähelle työpaikkaansa. Kohteen kertovuutta heikentää kuitenkin se, että rivitalo on nykyisin pääosin tyhjillään.

Rakennushistoriallinen arvo

Katepal oy:n teollisuusalue edustaa modernin ajan teollisuus-, konttori- ja asuinrakentamista. Teollisuusalue on hyvä esimerkki ajallisesti kerroksellisesta kokonaisuudesta, joka on rakentunut vähitellen 1950-luvulta aina 2000-luvulle säilyttäen punatiilisen yleisilmeensä. Pääasiassa 1960–1970-luvuilla ulkoasunsa saaneet konttorirakennus, autokatos, rivitalo ja tehtaan eteläinen julkisivu muodostavat paikallisesti edustavan ja arkkitehtuuriltaan eheän kokonaisuuden.

Ympäristöarvo

Rivitalolla on ympäristöarvoa lähinnä osana Katepalin tehdaskokonaisuutta. Idästä tultaessa rivitalo on Lempäälän taajaman ensimmäisiä asuinrakennuksia.

2.4.5 Kohteen kunto

Rivitalo vaikuttaa ulospäin hyvä kuntoiselta ja siitä on huolehdittu. Rakennus on kuitenkin ollut lähinnä tyhjillään 2000-luvulla, koska asuminen tehdaskiinteistöllä ei täytä nykyisiä turvallisuusvaatimuksia.

2.4.6 Suositukset

Rivitalo suositellaan säilyttämään. Rakennuksen kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan entistävää peruskorjaustapaa. Rakennuksen säilyminen edellyttäisi kuitenkin kohteelle uutta käyttötarkoitusta, koska asuminen tehdaskiinteistöllä ei täytä nykyisiä turvallisuusvaatimuksia. Kulkuyhteys rivitalolle kulkee tehtaan lastausalueen läpi. Lastausalueella on runsaasti raskasta liikennettä. Käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä kohteen alkuperäistä asua voi olla vaikea säilyttää ja kohteen historiallinen kertovuus kärsisi joka tapauksessa muutoksesta. Tämän takia rivitaloa ei ole välttämätöntä merkitä kaavaan suojeltavana kohteena.

23.6.2021

3 Jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalueen säilyneisyyden arviointi

3.1 Jälleenrakennuskauden asuinalueiden muodostaminen ja tyyppitalot

Jälleenrakennuskauden pientaloalueet ovat rakentuneet 2. maailmansodan jälkeen. Jälleenrakennuskausi alkoi kuitenkin jo talvisodan päätyttyä vuonna 1940 ja myös jatkosodan aika kuuluu jälleenrakennuskauteen. Jälleenrakennuskauden katsotaan usein päättyneen vuonna 1952, jolloin viimeiset sotakorvaukset toimitettiin Neuvostoliittoon ja Helsingissä pidettiin olympialaiset. Toisaalta jälleenrakennuskauden voi katsoa päättyneen vasta 1950-luvun puolivälissä, kun pula rakennustarvikkeista alkoi helpottaa. Monilla jälleenrakennuskauden asuinalueilla rakentaminen kuitenkin jatkui koko 1950-luvun samoilla periaatteilla.

Jälleenrakennuskaudella maan hankkimiseksi uutta asutusta varten säädettiin toukokuussa 1945 annettu ja pika-asutuslain korvannut maanhankintalaki. Tavoitteena oli asuttaa rintamamiehet, sotainvalidit, siirtokarjalaiset, sotalesket ja -orvot. Maaseudulle muodostetut tilat tarjosivat elannon maataloudesta. Kaupungeissa ja taajamissa uusia asuntoja tarvittiin erityisesti asuttamaan teollisuuden tarvitsema työvoima. Tiloja, tontteja ja alueita muodostettiin ensisijaisesti valtion maista. Maata hankittiin myös luovutusvelvollisilta (rappiotilat, yhtiöt, seurakunnat) sekä vapaaehtoisin luovutuksin. Myös pakkolunastuksia käytettiin.

Kaupunkiin ja taajamiin suunnitellut uudet asuinalueet noudattivat usein samanlaisia periaatteita, joissa heijastui puutarhakaupunkiperiaate. Asuinalueet sijoituivat hieman irralleen muusta yhdyskuntarakenteesta ja asuntojen lisäksi niille oli varattu tontteja lähinnä kauppa- ja muita yleisiä rakennuksia varten. Tontit olivat isoja ja mahdollistivat kotitarveviljelyn. Alueille on tyypillistä maastonmuotoja mukailevat kadut. Vaihtelua alueiden katunäkymiin pyrittiin saamaan ohjaamalla etenkin päärakennusten sijoittelua. Rakennukset on usein sijoitettu kaduittain joko katulinjan tuntumaan tai tontin takaosaan. Melko yleinen ratkaisu oli myös sijoittaa asuinrakennus loivassa kulmassa katuun nähden, jolloin katunäkymiin saatiin vaihtelua. Kadunvarsi suunniteltiin usein miten istutettavaksi. Rakennusten harjasuunta on usein määritelty kaavoissa ja suunnitelmissa ja etenkin kaupungeissa kaavoihin liittyi usein määräys käyttää tiettyä talotyyppiä. Maalaiskunnissa rakentamista ei ollut mahdollista ohjata kaavoilla samaan tapaan.

Jälleenrakennuskaudella syntyi ns. rintamamiestalo tunnettu rakennustyyppi. Rakennustyyppi perustuu sosiaali- ja maatalousministeriöiden järjestämien tyyppitalokilpailuiden kilpailuehdotuksiin vuodelta 1939 sekä jälleenrakennuskauden tiukkoihin normeihin ja materiaalipulaan. Rintamamiestalojen arkkitehtuuri vakiintui nopeasti, vaikka tyyppitaloja suunnittelivat useat tahot ja suunnittelijat. Rakennuksia leimaakin eräänlainen anonymiys ja eri talotyyppien erottaminen toisistaan on vaikeaa.

Jälleenrakennuskauden tyyppitaloille ominaisia piirteitä ovat noppamainen muoto, neliömäinen pohja ja pohjan alaan nähden melko suuri korkeus, jyrkähkö harjakatto ja puolitoista asuinkerrosta. Näkyvillä on korkeahko sokkeli ja osassa taloja on kellarikerros, johon sijoitettu mm. sauna- ja pesutilat. Rakennusmassasta erottuu puolilämmmin kuisti, joka usein on sijoitettu pihan puolelle.

Maalaiskunnissa käytettiin usein valtakunnallisia sosiaaliministeriön tyyppipiirustuksia tai muita helposti saatavilla olevia tyyppipiirustuksia. Kaupungeissa kullekin asuinalueelle saatettiin suunnitella omia tyyppitalomalleja.

23.6.2021

3.2 Jälleenrakennuskauden asuinalueet Lempäälässä ja Hollon siirtokarjalaisten asuinalue

Sodan jälkeen Lempäälään asutettiin evakkoja Karjalasta sekä rintamamiehiä. Varsinaisen maatilan sai Lempäälästä 58 karjalaisperhettä ja pienempiä asuintiloja tai –tontteja myytiin maanlunastus- ja asukkaaksiottolautakunnan kautta yhteensä 176. Lisäksi rintamamiehet saivat tontteja Sotainvalidien Veljesliiton Lempäälän osaston toiminnan kautta lähes sata. Lisäksi oli vapaaehtoisia kauppoja.

Kaavoittaminen alkoi maalaiskunnissa vasta 1950-lopulla, joten Lempäälän jälleenrakennuskauden asuinalueet rakentuivat ilman kaavoitusta. Palstoitus suunnitelmat ohjasivat tonttien palstoittamista ja niihin saattoi liittyä myös suosituksia rakennusten sijoittamisesta.

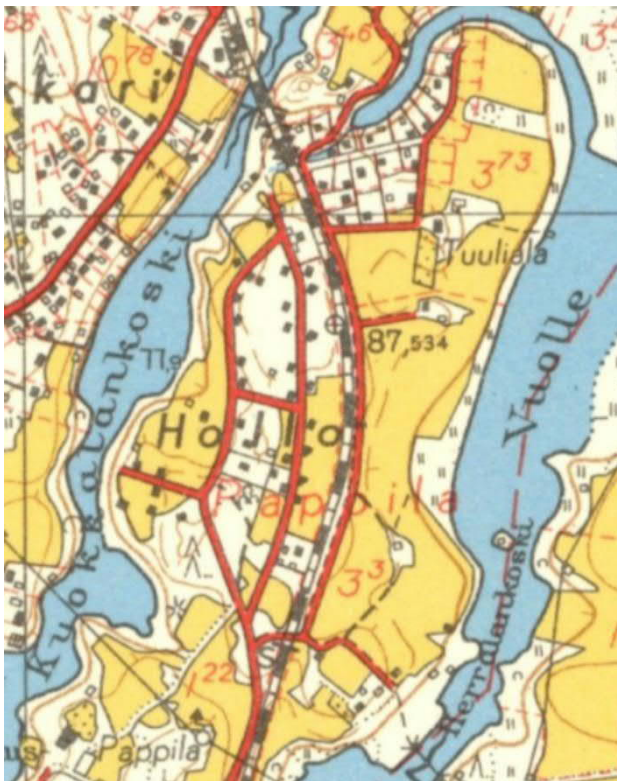
Hollon niemi Herralanvuolteen ja Kuokkalankosken välillä kuului ennen toista maailmansotaa Lempäälän Pappilan maihin ja niemellä oli lähinnä Pappilan peltoja ja niittyjä. Lempäälässä jälleenrakennuskauden tontteja lohkottiin erityisesti Pappilan maista. Kuokkalankosken ja Lempäälän keskustan tuntumaan perustetun Hollon lisäksi uusia asuinalueita perustettiin myös Pappilan takamaille Sääksjärvelle. Hollon omakotialueen rakentaminen alkoi vuonna 1947 ja se oli noin 40 tontillaan merkittäv in jälleenrakennuskauden kohde Lempäälässä 1940-luvulla. Alue on suunnattu ennen kaikkea siirtokarjalaisille. Alueen rakentaminen jatkui kuitenkin pitkälle 1960-luvulle.

Hollon yleisilme muistuttaa kaavoitettuja alueita. Asuintalojen rakentaminen alueella perustui 1940-1950-luvuilla tyyppitalomalleihin, jotka ulkoasultaan olivat hyvin yhtenäisiä. Lisäksi palstoitus suunnitelman yhteydessä oli mietitty talojen sijoittamista tonteille. Alueen katuverkon rungon muodosti kaartuva Ratatie, joka noudatti vanhaa peltotien linjausta. Peltotien linjaukseen puolestaan vaikutti Hollon niemellä kaartuva junaradan linjaus. Toinen katu eli Koskitie muodostettiin lähemmäs Kuokkalankoskea niemellä olleen metsäsaarekkeen reunaan. Asuintalot sijoitettiin kaartuvien katulinjojen

tuntumaan. Asuinrakennukset noudattavat omaa koordinaatistoaan, joka alueen eteläosassa vastasi katuverkon koordinaatistoa. Katujen kaareutuessa suurin osa asuintaloista kuitenkin sijoittuu loivassa kulmassa suhteessa katulinjaan, mikä oli jälleenrakennuskaudella paljon käytetty keino muodostaa vaihtelevia katunäkymiä niukoin resurssein. Asuinrakennusten harjasuunta on kadun suuntainen. Talousrakennukset sijoitettiin tonttien takaosiin.

Virallisesti jälleenrakennuskauden tontit erotettiin pappilan maista vuonna 1950. Tonttien niminä oli pääosin rekisterinumerosta johdettu nimi, esim. Tontti 12. Lisäksi oli muutamia paikan luonteeseen tai omistajaan liittyviä Savikko, Kuusikko, Rekola tai Lahtela. tms.

Kuva 55. Ote vuoden 1954 peruskartasta Hollossa. Kartassa näkyy vanha ratalinjaus, johon alueen kaartuva katuverkko perustuu. Hollon asuinalue sijoittui niemien korkeimmalla harjanteella olevaan metsikköön sekä sitä ympäröiville pelloille.

23.6.2021

Kuva 56. Ajoittamaton mustavalkoinen ilmapäät Kuokkalankoskelta pohjoiseen. Kuvan etualalla näkyy rautatien vanha linjaus ja rakentumaan lähtenyt Hollon jälleenrakennuskauden asuinalue. Kuva on luultavasti 1950-luvun alusta. Kuvan ottajasta ei ole tietoa. Kuvälähde: Lempäälän museo.

23.6.2021

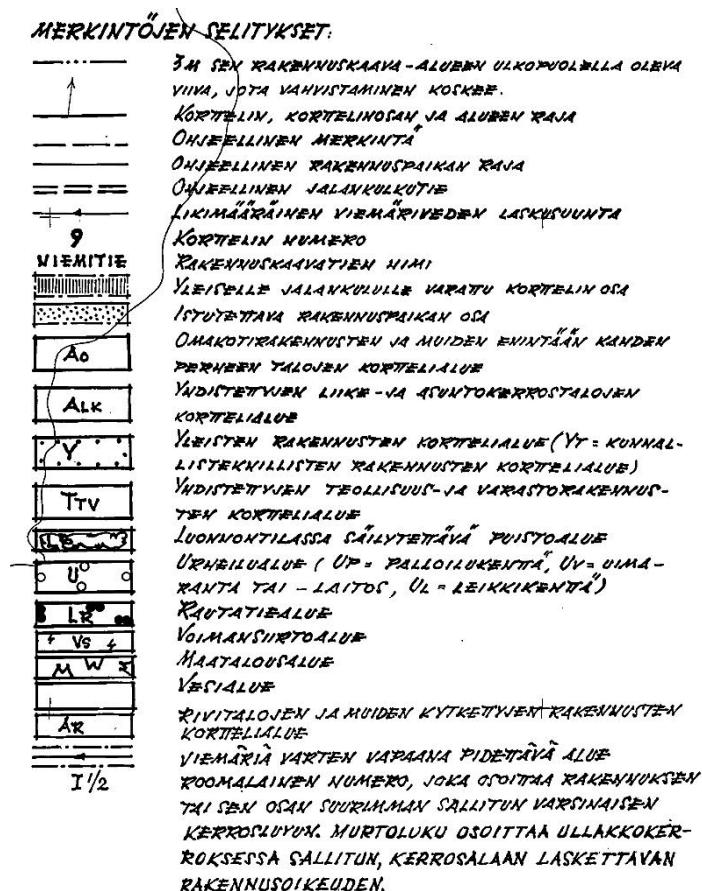
3.3 Hollon asuinalueen kaavoittaminen

3.3.1 Lempäälä – kirkonseutu – Tuuliala rakennuskaava nro 09001

Lempäälää ryhdyttiin asemakaavoittamaan 1950-luvun lopulla. Hollon kattanut rakennuskaava Lempäälä – kirkonseutu – Tuuliala vahvistettiin Hämeen lääninhallituksessa 13.7.1962. Kaava on laadittu vuonna 1960 Tampereen liikennealueen seutusunnitteluliitossa ja kaavan suunnittelijana oli diplomi-insinööri Aulis Hartikainen.

Hollon siirtokarjalaisten asuinalueella kaava vahvistaa alueelle jo syntyneen rakenteen. Asuinrakennuksille osoitetaan rakennusala katulinjan tuntumasta ja kadun varret on osoitettu istutettavana rakennuspaikan osana. Rakennusala mahdollisti pohjapinta-alaltaan hieman aiempaa isompien rakennusten rakentamisen. Lisäksi kaavassa on osoitettu Ratakadun itäpuolisille tonteille mahdollisuus rakentaa siipirakennus asuinrakennuksen yhteyteen pihan puolelle. Talousrakennuksia varten vain muutamalle tontille on osoitettu asuinrakennuksesta irrallinen rakennusala, vaikka pohjakartan mukaan lähes joka tontilla on asuinrakennuksen lisäksi talousrakennus tontin takaosissa. Myöskään kaavamääräyksissä ei ohjeisteta talousrakennusten rakentamista. Alueella olleille muutamalle poikkeavalla tavalla rakentuneelle tontille rakennusala on osoitettu kuten muillekin tonteille eikä olemassa olleen asuinrakennuksen mukaan.

Alkuperäiseen palstasuunnitelmaan nähden Ratakadun itäpuolisten tonttien rajausta on muutettu asemakaavalla. Tonttien radanpuoleinen reuna on osoitettu liikennealueeksi ja tontit ovat jonkin verran alkuperäistä pienempiä.

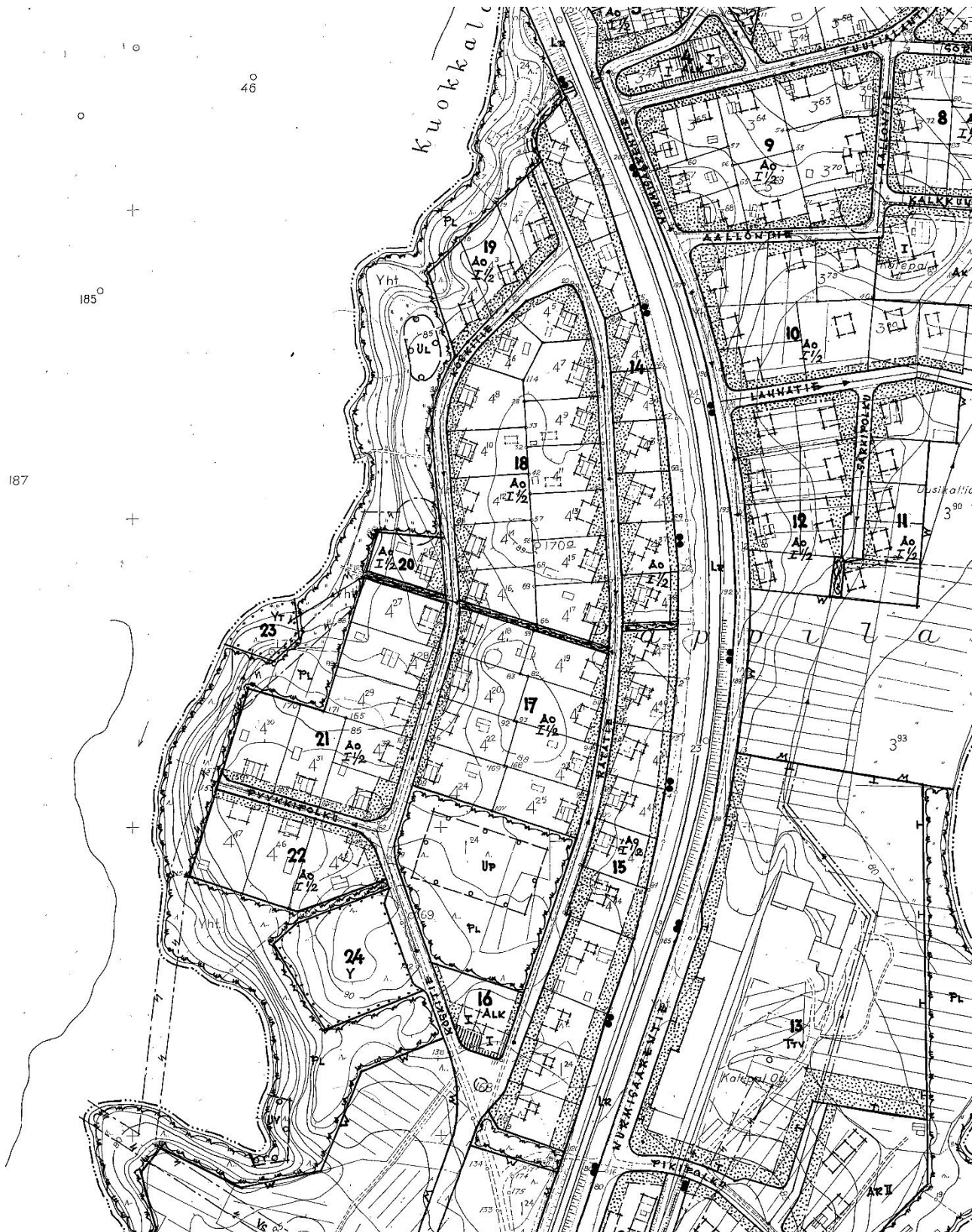
Asuinalueen eteläreunalle osoitettiin yleistenrakennusten kortteli ja yksi tontti yhdistetyille liike- ja asuinkerrostaloille sekä urheilualue ja leikkikenttä. Nämä eivät koskaan toteutuneet.

Kaavamääräykset olivat seuraavat: "Rakennukset on rakennettava sisäasiainministeriön rakennusten ja rakennusosien paloluokittelusta antaman päätöksen mukaisesti. Puisto- ja maatalousalueelle sekä istutettavalle rakennuspaikan osalle saa tehdä tarpeellisia kulkuteitä. Näiden määräysten lisäksi on noudatettava Lempäälän rakennuskaava-alueiden rakennusjärjestystä.

Kaava on vielä voimassa hajanaisesti muutamalla rakentamattomalla alueella. Tarkastelualueella kaava ei ole voimassa.

Kuva 57. Ote Lempäälä – kirkonseutu – Tuuliala rakennuskaavan nro 09001 kaavamerkinnöistä.

23.6.2021

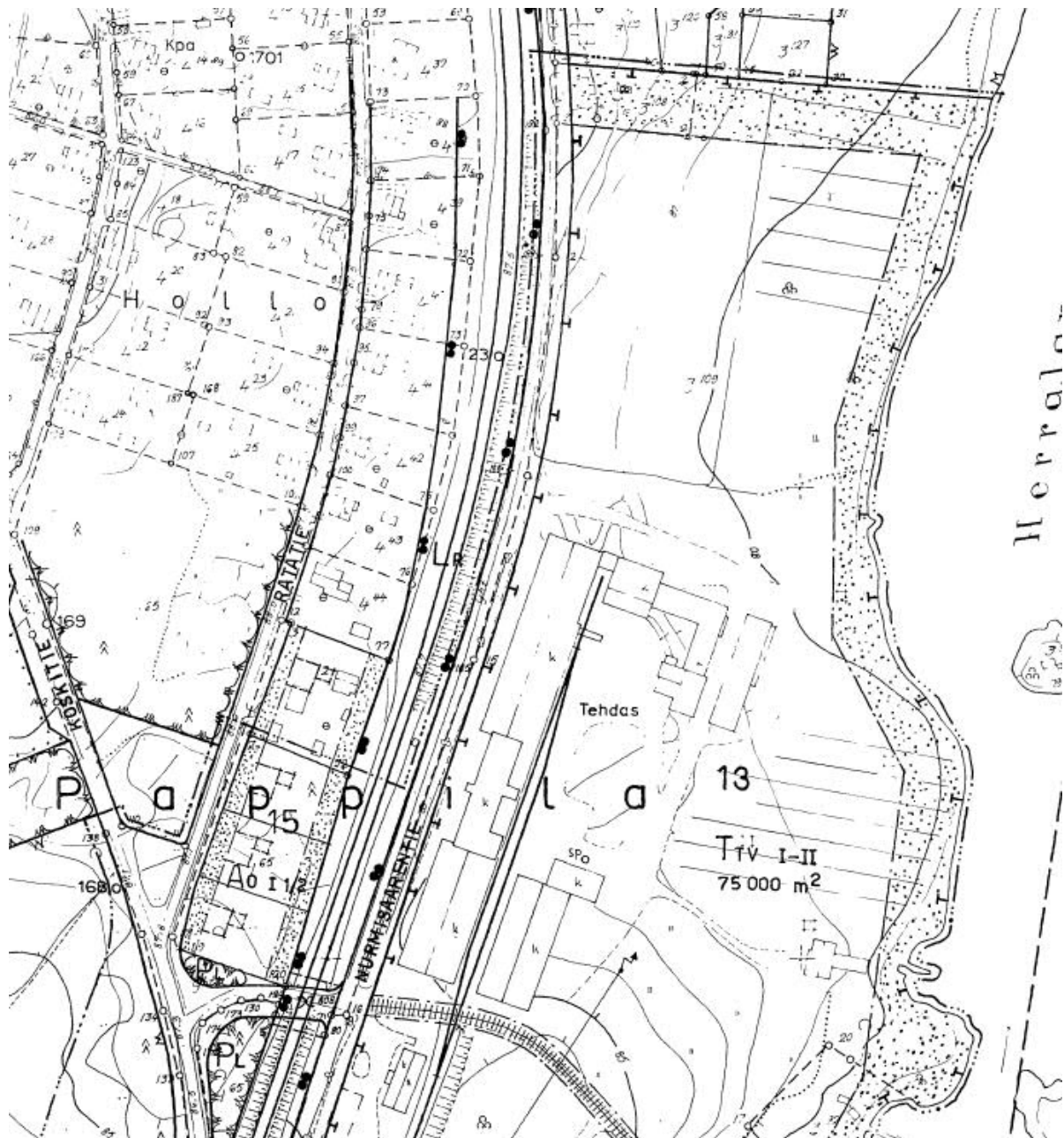

Kuva 58. Ote Lempäälä – kirkonseutu – Tuuliala rakennuskaavasta nro 09001 Hollon siirtokarjalaisten asuinalueelta.

23.6.2021

3.3.2 Rakennuskaava Lempäälä - Tuuliala nro 09003

Rakennuskaava nro 09003 käsittää Katepalin tehdasalueen ja radan sekä katualueita radan vierestä. Kaava-alue ei ulotu kaavakartan mukaan tarkastelualueelle, vaikka radan liikennealue onkin piirretty kartalle muuta taustakarttaa tummempana. Lempäälän asemakaavayhdistelmän mukaan kaava on voimassa Ratatien itäpuolisten tonttien radan puoleisella reunalla. Liikennealue on osoitettu samoin kuin rakennuskaavassa nro 09001. Kaavan on vahvistanut Hämeen lääninhallitus 19.2.1975. Kaavan on suunnitellut Lempäälän rakennustoimenjohtaja Pentti Soininen. Kaava on edelleen voimassa Katepalin kiinteistöllä ja Ratatien itäpuolisten tonttien radan puoleisella reunalla.

Kuva 59. Ote rakennuskaavasta Lempäälä - Tuuliala nro 09003. Kaava-alue ei ulotu tarkastelualueelle.

23.6.2021

3.3.3 Rakennuskaavan muutos Lempäälä – Tuuliala nro 09004

Kaavan on vahvistanut Hämeen lääninhallitus 26.11.1984. Kaavan on suunnitellut Lempäälän kunnan vastaava kaavainsinööri Eero Ruotsila ja diplomi-insinööri Tuomo Penttilä vuonna 1984. Kaava kattaa laajasti Kuokkalankosken ja Herralanvuolteen välisen niemen Katepalin tehdasaluetta lukuun ottamatta. Kaava on edelleen voimassa tarkastelualueella ja sen ympäristössä.

Kaavassa Nurmisaarentie on osoitettu liikennealueena ja Koskitie päättyy pohjoisessa Ratatiehen.

Tarkastelualueella kaavaan on merkitty aiempaa suuremmat rakennusalat asuinrakennusten ympärille ja määritelty rakennusoikeus kullekin rakennusalalle. Rakennusalojen sijainnissa huomioidaan olemassa olevat rakennukset. Myös talousrakennuksia varten on määritelty rakennusoikeus. Ratatien itäpuolella talousrakennukset saa sijoittaa vapaasti tonteille istutettavien tontinosien ulkopuolelle. Koskitien varrella ja Koskitien ja Ratatien välissä tonttien takaosaan on osoitettu tontin osa, jolle talousrakennuksia saa sijoittaa. Asuinkorttelien kaavamääräyksessä (AO-11) ohjataan huomioimaan mm. ympäristön rakennukset ja niiden massoittelu ja yksityiskohdat.

AO-11

Erillispienalojen korttelialue
Korttelialueelle rakennettaessa ja olemassa olevaa rakennuskantaa korjattaessa tulee rakennuksen kattokaltevuuden, korkeuden, julkisivu- ja kattomateriaalien, ikkunajotuksen ja muiden rakennukselle ominaisten yksityiskohtien olla rakennukseen ja ympäristön rakennuksiin sopeutuvia. Olemassa olevaa rakennusta saadaan korjata uudisrakentamiseen verrattavalla tavalla sen estämättä, mitä on määrätty rakennuspaikan rakennusaloista, rakennusoikeudesta, rakennuksen kerrosluvusta, kattokaltevuudesta tai istutettavasta alueesta.
Talousrakennusten rakennusaloille saadaan rakentaa korkeintaan kolme rakennusta rakennuspaikkaa kohden, jos rakennusoikeus on 100 m² tai sen yli ja korkeintaan kaksi rakennusta, jos rakennusoikeus on alle 100 m².
Talousrakennukset tulee rakentaa yhteen kerrokseen ja runkosyvyys saa olla enintään 6 m.
Talousrakennusten rakennusoikeudesta saa käyttää enintään 30 m² autotallin rakentamiseen. Autotallin saa sijoittaa myös rakennusalojen ulkopuolelle.
Rakennuspaikan yhteen talousrakennukseen voidaan rakentaa yksi asuinhuone, ei kuitenkaan asuntoa.
Korttelissa 14, 17-19, 19a ja 20-22 sijaitsevia olemassa olevia I 1/2-kerroksisia rakennuksia voidaan vähäisessä määrin laajentaa myös I-kerroksisina sauna yms. tilojen osalta. Myös olemassa olevia I-kerroksisia rakennuksia voidaan laajentaa I-kerroksisina.
Rakennuspaikalle saa sijoittaa myös ympäristöhäiriöitä ja raskasta liikennettä tuottamattomia työtiloja.

Kuva 60. Ote kaavan nro 09004 merkintöjen selityksistä ja rakennuskaavamääräyksistä. Erillispienalojen korttelialuetta (AO-11) koskeva kaavamääräys kattaa tarkastelualueen asuintontit.

23.6.2021

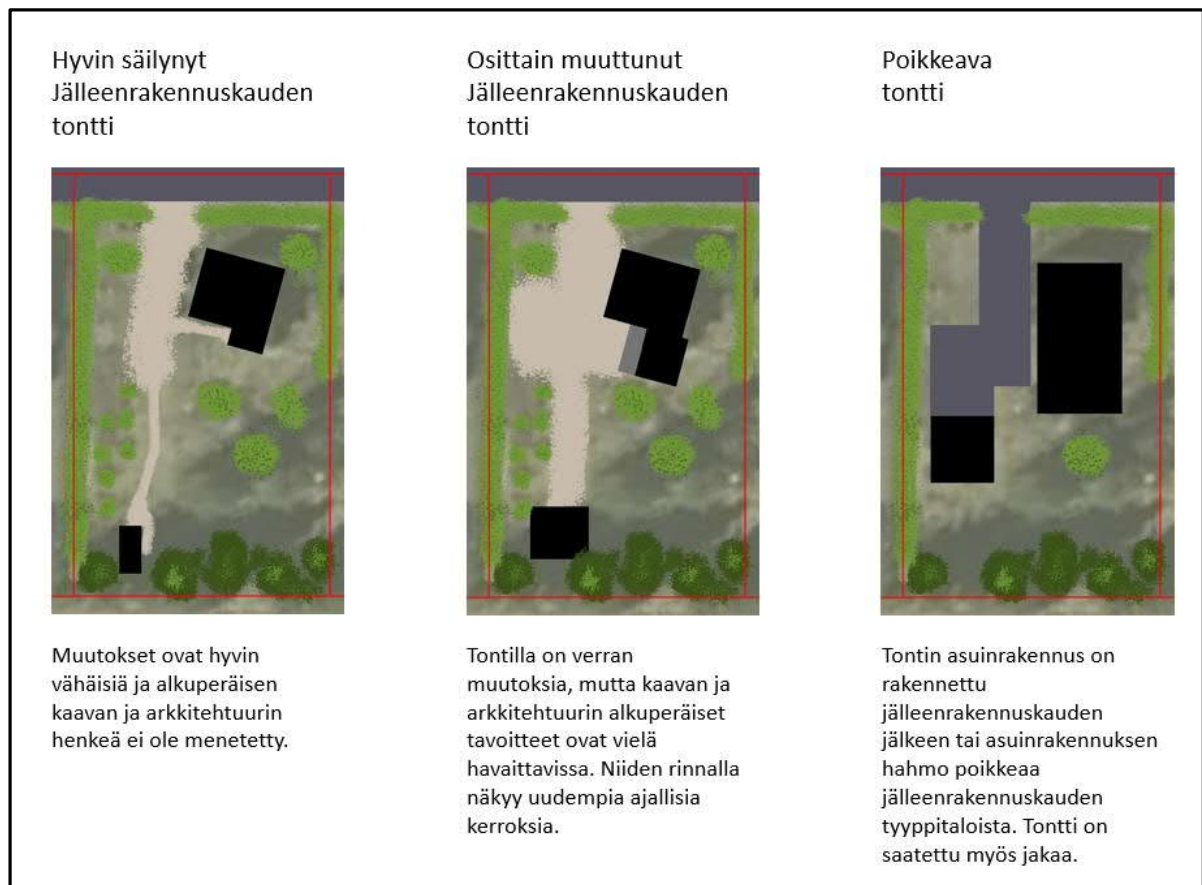

Kuva 61. Ote rakennuskaavan muutoksesta Lempäälä – Tuuliala nro 09004. Kaava on tarkastelualueella voimassa. Kaavassa ei ole osoitettu rautatien uuttalinjausta.

23.6.2021

3.4 Hollon asuinalueen säilyneisyys

Hollon asuinalueen säilyneisyyttä arvioitiin maastokäynnillä 8.4.2021 sekä maastokäynnillä otettujen valokuvien perusteella. Alueen jokainen tontti valokuvattiin kadulta käsin. Säilyneisyyttä arvioitaessa kiinnitettiin huomiota erityisesti siihen, vastaako tontti ja rakennusala vuoden 1960 asemakaavaa, asuinrakennuksen säilyneisyyteen ja tontin päällysteiden säilyneisyyteen. Arvioinnissa suurin painoarvo annettiin asuinrakennuksen säilyneisyydelle. Kaikki tarkastelualueen tontit ja niillä olevat asuinrakennukset käytiin lävitse myös säilyneisyyttä sanallisesti kuvaavien kriteerien avulla. Kriteerit on kuvattu jäljempänä.

Kuva 62. Kaaviokuvat hyvin säilyneestä, osittain muuttuneesta ja poikkeavasta tontista.

23.6.2021

Ikkunat

- Alkuperäisiä tai niiden mallin mukaan uusittu
- Uudet standardi-ikkunat

Julkisivuverhous

- Alkuperäinen tai sitä vastaava verhous
- Lisälämmöneristys tai poikkeava laudoitus

Kattomateriaali

- Alkuperäinen tai sitä vastaava
- Uusi, mutta henkeen sopiva

Laajennukset

- Ei laajennuksia tai laajennus kellarin
- Ns. elintasosiipi

Tekniikka

- Ei uutta ulos näkyvää tekniikkaa
- Ilmalämpöpumppu näkyy kadulle

Kuva 63. Jälleenrakennuskauden asuinrakennuksen säilyneisyyttä havainnollistava kaavio. Kuvassa esitellään hyvin säilyneen ja osittain muuttuneen rakennuksen ominaispiirteitä. Voimakkaammin muuttuneet rakennukset katsottiin poikkeaviksi. Poikkeaviksi katsottiin myös jälleenrakennuskauden jälkeen rakennetut rakennukset.

Hyvin säilynyt jälleenrakennuskauden tontti

Muutokset hyvin vähäisiä ja alkuperäisen kaavan ja arkkitehtuurin henkeä ei ole menetetty

Tontti on alkuperäinen

- tontti vastaa vuoden 1960 asemakaavaa
- asuinrakennus sijoittuu vuoden 1960 asemakaavan mukaisesti
- talusrakennukset ovat pieniä ja sijoittuvat tontin takaosaan

Asuinrakennus on hyvin säilynyt tyyppitalo tai siihen tehdyt muutokset ovat vähäisiä

- vesikate on vanha tai siltä vaikuttava (esim. kattohuopa, kattotiili, saumapelti)
- vesikatteen materiaali on vaihdettu talon henkeen sopivaksi
- ikkunat ovat alkuperäiset
- ikkunat on vaihdettu uusiin vanhaa mallia mukaillen
- rakennuksen väritys on jälleenrakennuskaudelle tyypillinen
- rakennuksen verhous vastaa alkuperäistä (paneeli tai peiterima puuverhous, rappaus)

Tontin päällysteet ovat alkuperäisiä tai niitä vastaavia

- piha on kauttaaltaan nurmella
- ajotie on soraa eikä tontilla ole laajoja pysäköintikenttiä

23.6.2021

Osittain muuttunut jälleenrakennuskauden tontti

Jonkin verran muutoksia, alkuperäiset kaavan ja arkkitehtuurin tavoitteet ovat vielä havaittavissa, mutta niiden rinnalla näkyy uudempia tavoitteita

Tontti on alkuperäinen tai sitä vastaava

- tontti vastaa pääpiirteissään vuoden 1960 asemakaavaa
- asuinrakennus sijoittuu pääpiirteissään vuoden 1960 asemakaavan mukaisesti
- talusrakennukset ovat suuria tai sijoittuvat tontin etuosaan

Asuinrakennus on jälleenrakennuskauden tyyppitalo, johon on tehty muutoksia

- rakennukseen on saatettu tehdä ns. elintasosiipi, mutta rakennuksen alkuperäinen noppamainen hahmo on vielä hahmotettavissa
- rakennuksen yhteyteen on saatettu rakentaa uusi rakennustalvaltaan poikkeava kuisti tai terrassi
- ikkunat on vaihdettu uusiin standardi-ikkunoihin
- rakennus on verhoiltu tai lisälämmöneristetty niin, että sen mittasuhteet ovat muuttuneet
- rakennuksen väri ei ole jälleenrakennuskaudelle tyypillinen
- rakennuksen verhousteraali poikkeaa jonkin verran alkuperäisestä, mutta on helposti palautettavissa alkuperäistä vastaavaksi (esim. lomalaudoitus, mineriittilevy)
- ilmalämpöpumppu näkyy kadulle

Tontin päällysteet ovat alkuperäisiä tai niitä vastaavia

- piha on pääosin nurmella
- ajotie on soraa, mutta pysäköintikenttä saattaa olla laaja

Poikkeava tontti - tontti on rakentunut jälleenrakennuskauden jälkeen

Tontin asuinrakennus on rakennettu jälleenrakennuskauden jälkeen, asuinrakennuksen hahmo poikkeaa jälleenrakennuskauden tyyppitaloista tai tontti on jaettu

Tontti on poikkeava

- tontti on jaettu
- tontin käyttötarkoitus tai muoto poikkeaa selvästi vuoden 1960 kaavasta
- asuinrakennus ei sijoitu vuoden 1960 asemakaavan mukaisesti
- talusrakennukset ovat suuria ja sijoittuvat tontin etuosaan

Asuinrakennus on rakennettu jälleenrakennuskauden jälkeen ja/tai poikkeaa hahmoltaan jälleenrakennuskauden tyyppitaloista

- jälleenrakennuskauden asuinrakennusta on laajennettu niin, että alkuperäinen noppamainen hahmo ei ole enää hahmotettavissa
- jälleenrakennuskauden asuinrakennuksen verhousteraali poikkeaa alkuperäisestä (ollen esim. tiiltä)
- rakennus on valmistunut jälleenrakennuskauden jälkeen
- rakennuksen hahmo poikkeaa jälleenrakennuskauden tyyppitaloista
- rakennuksen arkkitehtuuri ilmentää jotain muuta aikaa kuin jälleenrakennuskautta

Tontin päällysteet poikkeavat alkuperäisestä

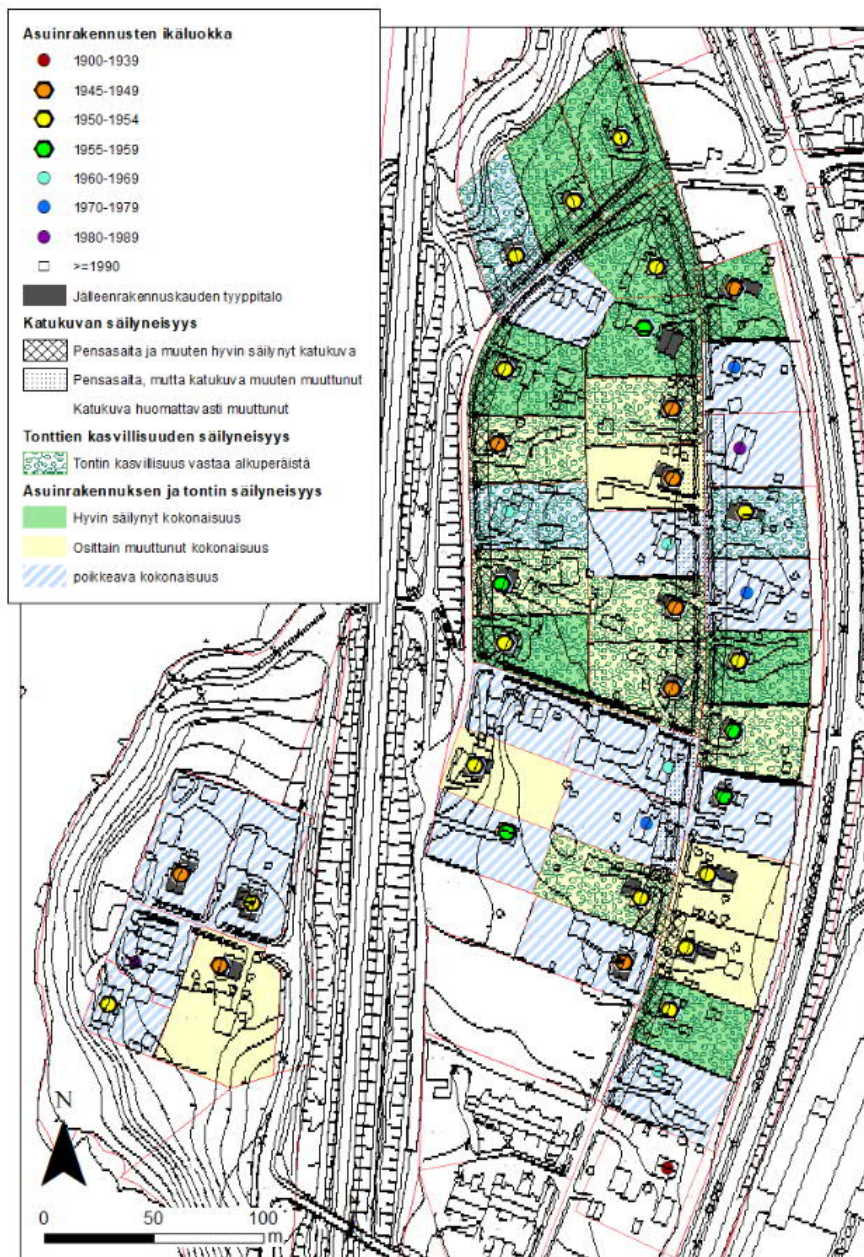
- pihassa on vain vähän nurmea
- ajotie ja/tai pysäköintikenttä on asfaltoitu tai laatoitettu

23.6.2021

Erikseen tarkasteltiin tonttien kasvillisuuden säilyneisyyttä. Kasvillisuuden arvioinnissa arvioitiin, onko tontin kasvillisuus säilynyt 1950-luvulta tai vastaako se aikakauden tyyliä. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että tontilla on täysikasvuisia hedelmäpuita ja muita puita sekä pensaita.

Katukuvan säilyneisyyttä arvioitiin etenkin asuinrakennuksen kadunpuoleisen julkisivun ilmeen perusteella ja kadun varren kasvillisuuden perusteella. Tontin kadusta erottava pensasaita nähtiin tärkeänä ja tyypillisenä piirteenä jälleerakennuskauden asuinalueelle.

Analyysin tulokset koottiin tonttien säilyneisyyttä kuvaavalle teemakartalle. Teemakartta on tämän raportin liitteenä, ohessa on siitä pienennös.

Kuva 64. Tarkastelualueen tonttien ja rakennuskannan säilyneisyyttä kuvaava teemakartta. Vihreällä värillä on osoitettu hyvin säilyneet tontit, keltaisella osittain säilyneet tontit ja sinisellä viivoituksella poikkeavat tontit.

23.6.2021

3.5 Hollon asuinalueen rakennuskanta

Hollon asuinalue on lähtenyt rakentumaan jo 1940-luvun lopulla, vaikka tontit erotettiin virallisesti Pappilan maista vasta vuonna 1950. Tarkastelualueella on nykyisin 9 kappaletta 1940-luvulla valmistuneita tyyppitaloja. Ne ovat pääosin osittain muuttuneita tai poikkeavia niihin tehtyjen laajennusten ja pienempien muutosten, kuten ikkunoiden vaihtojen takia.

1950-luvun alkupuoliskolla valmistuneita tyyppitaloja on nykyisin alueella 14 kappaletta. Niistä puolet arvioitiin hyvin säilyneiksi. Moneen rakennuksesta on kuitenkin vaihdettu ikkunat ja vesikatteen materiaali.

1950-luvun loppupuoliskolla alueelle valmistui vielä jonkin verran tyyppitaloja. Niitä on alueella nykyisin 4 kappaletta. Niiden säilyneisyys vaihteli paljon.

1960-luvulla alueelle alettiin rakentaa yksikerroksisia omakotitaloja, joiden hahmo poikkeaa huomattavasti jälleenrakennuskauden tyyppitalojen hahmosta. Samalla rakennusten tiiliverhoilu yleistyi.

Hollon jälleenrakennuskauden asuinrakennusten talotyyppiä ei pystytty selvittämään, koska Lempäälän kunnan rakennusvalvonnan arkistosta ei pystytty tekemään hakuja osoitteen tai kiinteistönumeron perusteella 1940–1950-lukujen rakennusluvista. Maalaiskunnissa oli kuitenkin tyyppillistä, että rakennuslupa haettiin jonkin vapaasti saatavilla olevan tyyppitalopiirustuksen perusteella. Rakennusvaiheessa piirustuksista saatettiin poiketa esimerkiksi materiaalien saatavuuden mukaan tai tilojen käyttötarpeen perusteella. Holloon 1940–1950-luvuilla rakennetut tyyppitalot eivät juurikaan eroa toisistaan tai niiden alkuperäisiä eroja ei pysty enää havaitsemaan rakennuksiin tehtyjen muutosten takia.

Alueen jälleenrakennuskauden tyyppitalojen kattokulma on yhtenevä, samoin kuin rakennusten nelimäinen yhden savupiipun ympärille kiertyvä pohjaratkaisu. Kuistit ovat sijainneet rakennusten pitkällä julkisivuilla pihan puolella, tyyppillisesti aivan rakennuksen kulmassa. Sisäänkäynnin paikka kuistilla vaihtelee tarkastelualueella. Osassa taloja sisäänkäynti on kuistin päädyssä, osassa kuistin sivusta. Osassa rakennuksia on sauna- ja pesutiloja kellarissa ja joissain kohteissa myös varastotilaa. Kellariin johtaviin portaisiin on tyyppillisesti ovi rakennuksen päädyssä. Joistain kohteista yläkertaan johtavan portaikon paikka hahmottuu rakennuksen julkisivulla olevien ikkunoiden ansiosta. Kohteissa, joita on laajennettu ns. elintasosiivellä, alkuperäinen kuisti on purettu pois.

Alueen rakennukset ovat alkujaan olleet joko vaakapaneloituja, peiterimavuorattuja tai rapattuja. Rapattuja rakennuksia on enää yksi jäljellä. Rakennusten verhoilua on uusittu 1970-luvulta alkaen. Alkuperäisestä poikkeavia ratkaisuja ovat mineriittiverhoilut ja useampi rakennus on jopa tiilivuorattu. Monia rakennuksia on myös lisälämmöneristetty, minkä takia ikkunat jäävät häiritsevän syväälle, vaikka verhoilu muuten vastaisikin alkuperäistä.

Lähes kaikkien rakennusten vesikate on uusittu kattotiiltä jäljitteleväksi profiilipelliksi. Katon värinä on tällöin punainen tai musta. Muutamissa yksittäisissä rakennuksissa on vielä kattohuopa, kattotiilet tai saumapelti vesikatteenä.

Lähes kaikkien rakennusten ikkunat on uusittu. Noin puolessa kohteista ikkunoiden malli on alkuperäistä vastaava tai muuten rakennuksen ilmeeseen hyvin sopiva. Muissa kohteissa ikkunoiden malli poikkeaa selvästi alkuperäisestä ja jälleenrakennuskaudelle tyyppillisistä ratkaisuista. Poikkeavissa ikkunoissa ei ole tuuletusikkunaa ollenkaan tai se on umpinainen, puitteet ovat tummaa puuta tai ikkuna on selvästi alkuperäistä suurempi. Useimpiin rakennuksiin on vaihdettu myös uusi ulko-ovi.

23.6.2021

Hyvin säilyneet kohteet

Kuva 65. Kuvakollaasiin on koottu valokuvat hyvin säilyneiksi arvioiduista kohteista.

23.6.2021

Osittain muuttuneet kohteet

Kuva 66. Kuvakollaasiin on koottu valokuvat osittain muuttuneiksi arvioiduista kohteista.

23.6.2021

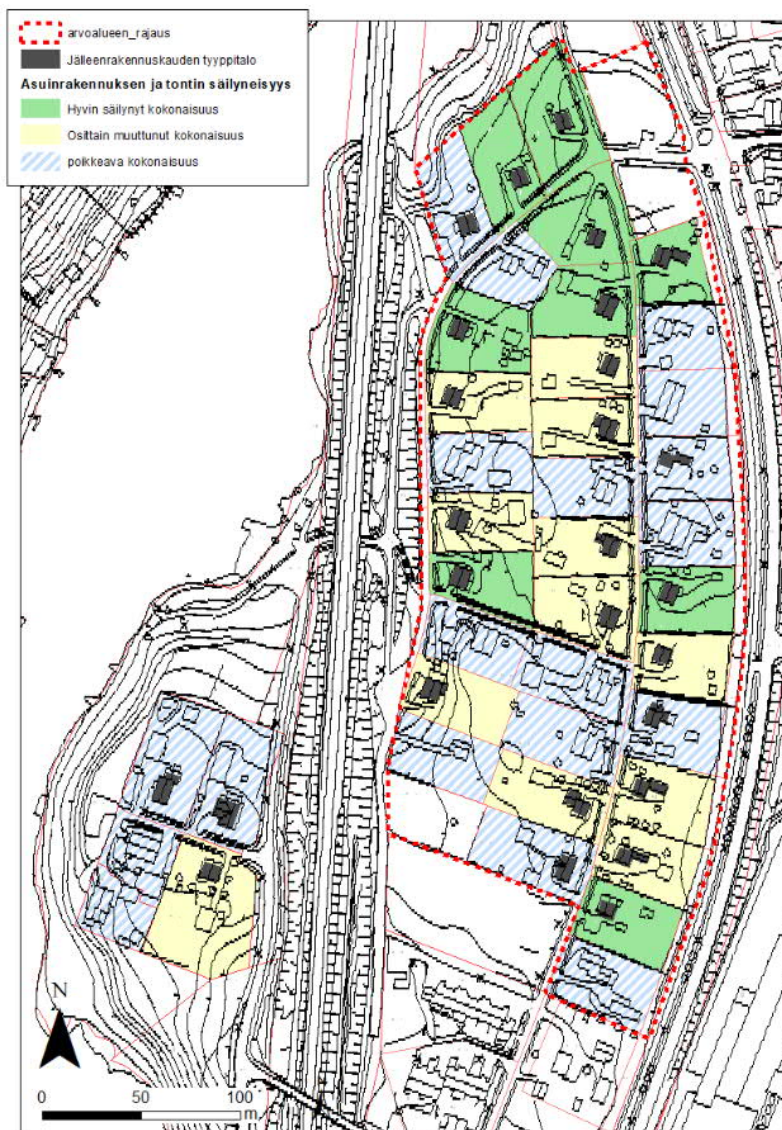
Poikkeavat kohteet

Kuva 67. Kuvakollaasiin on koottu valokuvat poikkeaviksi arvioiduista kohteista.

23.6.2021

3.6 Jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalueen arvot ja suositukset alueen huomioimisesta jatko suunnittelussa

Aiempaan yleiskaavatasoiseen selvitykseen (Kylä ja taajamarakentamista Kuokkalankosken varrella – Kuokkalan-Hakkarin-Herralan kulttuuriympäristökohteiden inventointi, FCG 2010) nähden jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalueen arvoalueen rajausta supistettiin jättämällä uuden ratalinjan länsipuolelle jäävä asuinalueen osa Pyykkipolun varrelta pois arvoalueesta. Uusi ratalinjaus katkaisee asuinalueen niin, että Pyykkipolun varren rakennuskantaa ei enää pysty mieltämään osaksi muuta kokonaisuutta radan itäpuolella. Pyykkipolku yhdistyi aiemmin Koskitiehen, joka jatkui kadun nykyisestä eteläpäästä suurin piirtein uutta ratalinjaa pitkin etelään yhdistyen lopulta Rata tiehen. Nykyisin kulku Pyykkipolulle on uuden ratalinjan länsipuolelta Ehtookodon kohdalta. Lisäksi Pyykkipolun varrella olevasta viidestä tontista neljä on poikkeavia ja yksi osittain muuttunut kokonaisuus.

Kuva 68. Arvoalueen raja on osoitettu kartassa punaisella pisteviivalla. Lisäksi kartalla on osoitettu jälleenrakennuskauden tyyppitalot tumman harmaana, hyvin säilyneet kokonaisuudet vihreällä, osittain muuttuneet keltaisella ja poikkeavat kokonaisuudet sinisellä viivoituksella.

23.6.2021

3.6.1 Alueen arvot

Historiallinen arvo

Asuinalueella on asutushistoriallista arvoa sen kuvastaessa jatkosodan jälkeistä asutustoimintaa taajamissa. Jakamattomina säilyneet suurehkot puutarhamaiset tontit hyötykasveineen kertovat jälleenrakennuskauden ja elämäntavasta, jolloin ruokahuolto perustui taajamissakin osin viljelyyn omalla tontilla. Hollon asuinalueelle asutettiin Sakkolan siirtokarjalaisia sekä rintamamiehiä. Kohde liittyy myös Lempäälässä radan varrelle syntyneeseen asutukseen. Vielä jälleenrakennuskaudella rata oli tärkeä kulkuyhteys Tampereelle.

Rakennushistoriallinen arvo

Hollon asuinalueen palstoitussuunnitelma on tehty 1940-luvulla jo ennen varsinaisen kaavoituksen aloittamista Lempäälässä. Palstoitussuunnitelman perusteella alueelle kuitenkin rakentui ilmeeltään varsin hallittu asuinalue, jossa ilmenee monet jälleenrakennuskauden asemakaavoitukselle tyypilliset piirteet: maastonmuotoja mukaileva vapaamuotoinen katuverkko ja katunäkymien rytmittäminen sijoittamalla rakennukset huolellisesti suhteessa katuun niin, että syntyy vaihtelevia näkymiä. Hollossa näkymien vaihtelu syntyy vapaamuotoisen katuverkon ja tiukasti tietyssä koordinaatistossa katujen varsilla olevien asuinrakennusten välisestä jännitteestä. Ratatien alussa rakennusten pitkä julkisivu on kadun suuntainen, mutta Ratatien pohjoispäässä ja Koskitien varrella rakennukset ovat hieman vinottain katuun nähden, jolloin toiseen suuntaan katsottaessa näkyy talojen päädyt ja toiseen suuntaan talojen pitkät julkisivut. Myös pensasaidat katujen varsilla on jälleenrakennuskauden asemakaavoille tyypillinen piirre ja selvästi nähtävissä Hollossa. Talousrakennukset on sijoitettu alueella tonttien takaasiin, mikä sekin on tyypillinen piirre jälleenrakennuskauden asuinalueiden asemakaavoille. Alkuperäisestä vuoden 1960 asemakaavaratkaisusta on säilynyt tielinjaukset, asuinrakennusten koordinaatisto ja tonttien kadun puoleisen reunan osoittaminen istutettavana tontin osana. Rakennusalat ovat kuitenkin huomattavasti suurempia kuin alkuperäisessä kaavassa.

Asuinalueen rakennushistoriallisesti arvokas rakennuskanta koostuu jälleenrakennuskauden tyyppi-piirroksin toteutetuista 1940-1950-lukujen omakotitaloista. Rakennustyyppi on hyvin yleinen ja tyypillinen sekä Lempäälässä että koko Suomessa. Hollossa suurimpaan osaan rakennuksia on tehty vähintään pieniä muutoksia, kuten vaihdettu vesikatteen materiaali tai uusittu ikkunoita, minkä takia yksittäiset rakennukset alueella eivät ole erityisen edustavia. Osaa rakennuksista on muutettu enemmän mm. laajentamalla niitä joko ns. elintasosiivellä tai päädyistä koko rakennusmassan levyisellä ja korkuisella laajennusosalla. Jälleenrakennuskauden tyyppitalojen lisäksi alueella on 1960-luvulle tyypillisiä matalia omakotitaloja, joiden siipiosassa on autotalli. Sijoittelullaan nämä jatkavat alkuperäistä kaavallista ideaa, mutta rakennusten matala hahmo poikkeaa selvästi korkeammista jälleenrakennuskauden tyyppitaloista. Lisäksi alueella on muutamia yksittäisiä uudempia omakotitaloja, jotka massoittelultaan ja ulkoasultaan poikkeavat jälleenrakennuskauden noppamaisista tyyppitaloista mikä paikoitellen heikentää alueen säilyneisyyttä. Tästä huolimatta kokonaisuus hahmottuu kuitenkin edelleen paikallisesti arvokkaana jälleenrakennuskauden asuinalueena, jossa alkuperäinen kaavallinen idea näkyy edelleen ja valtaosa asuinrakennuskannasta koostuu jälleenrakennuskauden tyyppitaloista.

Ympäristöarvo

Alueen kaupunkikuvallinen arvo liittyy alueen sisäisiin, palstoitussuunnitelman myötä syntyneisiin vaihteleviin katunäkymiin, joita rytmittää kadun varrelle sijoitetut, omassa koordinaatistossaan olevat noppamaiset asuinrakennukset. Tonttien kookas kasvillisuus ja katujen varsilla olevat pensasaidat

23.6.2021

tekevät alueen yleisilmeestä varsin vehreän. Katunäkymien yhtenäisyyttä heikentää jonkin verran alkuperäisiä puolitoistakerroksisia tyyppitaloja matalammat 1960-luvun asuinrakennukset ja toisaalta uudemmat rakennusmassaltaan selvästi isommat omakotitalot ja tyyppitalojen isommat laajennukset. Maisemallista arvoa alueella on lähinnä Koskitien varren rakennusten rajatessa myös näkymiä uudelle ratalinjalle.

3.6.2 Suositukset

Alueen rakennukset eivät ole yksittäisinä rakennuksina tai pihapiireinä suojeltavia niihin tehtyjen muutosten takia.

Kokonaisuuden ollessa edelleen melko yhtenäinen ja jälleenrakennuskaudelle tyypillinen alueen taajamakuva suositellaan vaalimaan ja säilyttämään alueen nykyinen tonttijako pääpiirteissään arvoalueella (ks. Kuva 68). Koskitien ja Nurmisaarentien risteykseen on mahdollista muodostaa yksi asuintontti sekä Koskitien etelä- että pohjoispuolelle. Arvoalueella ei ole suositeltavaa jakaa nykyisiä tontteja kahdeksi pienemmäksi tontiksi.

Arvoalueella olevat 1940–1950-lukujen rakennusmassaltaan noppamaiset, puolitoista kerroksiset tyyppitalot (ks. Kuva 68) suositellaan säilyttämään ja vaalimaan niiden noppamaista hahmoa mahdollisen täydennysrakentamisen yhteydessä siitä riippumatta, onko kohde arvioitu tässä selvityksessä hyvin säilyneeksi, osittain muuttuneeksi vai poikkeavaksi. Mahdollinen täydennysrakentaminen suositellaan sijoittamaan pihan puolelle rakennusta niin, että noppamainen rakennusmassa on edelleen hahmotettavissa kadulta käsin. Asuinrakennuksia on mahdollista laajentaa pihan puolelle sijoittuvalla yksikerroksisella siipiosalla, jonka runkosyvyys on selvästi kapeampi kuin alkuperäisen tyyppitalon. Mahdolliset piharakennukset suositellaan sijoittamaan tonttien perälle. Piharakennusten suositellaan olevan sekä kooltaan että muutenkin ulkoasultaan alisteisia asuinrakennuksille.

Tyhjillä tonteilla ja mikäli poikkeavilla tonteilla oleva päärakennus on tarpeen korvata uudisrakennuksella, uudisrakennukset suositellaan sijoittamaan tonteille samaan koordinaatistoon kuin jälleenrakennuskauden asuinrakennukset niin, että talon ja kadun väliin mahtuu pensasaita. Harjalinjan tulee olla kadun suuntainen tai lähinnä kadun suuntainen, mikäli rakennuksen koordinaatisto poikkeaa katu- ja tulinjasta. Uudisrakennusten suositellaan olevan puolitoistakerroksisia ja massoitteeltaan noppamaisia. Pihan puolella rakennuksiin voi liittyä yksikerroksinen kuisti tai siipirakennus. Uudisrakennuksissa kattokulman suositellaan vastaavan alueella olevien tyyppitalojen kattokulmaa, joka on jyrkähkö 1:1,5 – 1:2. Talousrakennuksissa ja asuinrakennusten siipiosissa kattokulma voi olla loivempi.

Arvoalueen kaikkien rakennusten korjaus- ja täydennysrakentamisen yhteydessä suositellaan vaalimaan ja käyttämään kaikissa rakennuksissa puuverhousta. Verhous voi olla pysty- tai vaakaverhous. Rakennusten julkisivujen jäsennöinti erilaisilla listoilla ja verhouksen suuntaa tai väritystä vaihtelemalla suositellaan pitämään mahdollisimman eleettömänä. Asuinrakennus voi olla myös rapattu. Tiiliverhous ei suositella. Asuinrakennusten väritykseksi suositellaan jälleenrakennuskaudelle tyypillisiä värisävyjä kuten punamultaa, kartanonkeltaista, vaaleaa beesiä tai vaaleita pastellisävyjä.

Arvoalueen kaikkien tonttien kadun puoleisella reunalla suositellaan vaalimaan olemassa olevaa matalaa pensasaitaa tai istuttamaan tontin reunalle sellainen. Pihojen säilymiseen vehreinä suositellaan kiinnittämään huomiota. Tonteilla olevia hedelmäpuita suositellaan vaalimaan. Mikäli tonteilla olevaa kookkaampaa puustoa joudutaan kaatamaan, suositellaan tilalle istuttamaan uusia puita etenkin tonttien takaosissa. Tontit suositellaan pidettävän pääasiassa nurmipintaisina ja pihatiet hiekka- tai kivituhkapintaisina.

23.6.2021

4 Yhteenveto

Tässä luvussa esitetään yhteenveto inventointikohteiden ja alueena inventoidun asuinalueen tärkeimmistä arvoista ja niitä koskevista suosituksista. Kohteiden ja alueen arvoja on käyty tarkemmin läpi niitä käsittelevissä alaluvuissa. Kohteita koskevat suositukset on esitetty myös niitä koskevissa alaluvuissa.

Hollon vahtitupa

Kohteella on rautatiehistoriallista arvoa vahtituvan pihapiirin muodostaessa eheän ja melko hyvin säilyneen kokonaisuuden, joka kertoo 1800- ja 1900-lukujen vaihteen rautatierakentamisesta. Etenkin kohteen asuinrakennuksella ja sauna-leivintuparakennuksella on rakennushistoriallista arvoa kohtuullisen hyvin alkuperäisyytensä säilyttäneinä rautateiden tyyppiirustuksin valmistuneina rakennuksina. Kohde on menettänyt ympäristöarvonsa osana rautatiemaisemaa ratalinjauksen siirron myötä. Kohde on kuitenkin tärkeä osa sekä Nurmisaarenkadun että Ratakadun katunäkymiä.

Kohde suositellaan merkittäväksi suojelumerkinnällä. Kohteeseen kuuluvien rakennusten ja kohteen pihapiirin ominaispiirteet suositellaan säilyttämään. Rakennuksia ei saa purkaa. Kohteen kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan entistävää peruskorjaustapaa.

Katepalin tehdas- ja varastorakennukset

Kohteella on teollisuushistoriallista merkitystä. Kohteen rakennushistoriallinen merkitys liittyy sen ajallisesti kerrokselliseen rakennuskantaan, joka edustaa modernin ajan teollisuus-, konttori- ja asuinrakentamista ja kohteen punatiiliseen yleisilmeeseen. Tehdaskompleksi rajaa voimakkaasti Nurmisaarentien katunäkymiä muurimaisella julkisivullaan. Tehtaan savupiippu näkyy laajalle alueelle maisemassa toimien maamerkinä.

Tehdaskompleksista 1960-luvun katettu lastauslaituri ja eteläjulkisivun 1960–1970-luvun varastojen eteläpäädyt suositellaan merkittäväksi suojelumerkinnällä. 1960-luvun lastauslaiturin ja tehdaskompleksin eteläjulkisivun ominaispiirteet suositellaan säilyttämään. 1960-luvun lastauslaituria ja eteläjulkisivun 1960–1970-lukujen varastojen eteläpäädyt ei saa purkaa. Koko tehdaskompleksin kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan alkuperäiset ominaispiirteet huomioivaa korjaustapaa. Tehdaskompleksia laajennettaessa suositellaan sopeuttamaan uudisosat vanhempien osien ilmeeseen suosimalla punatiiltä julkisivuissa.

Katepalin konttori ja autokatos

Konttorilla on teollisuushistoriallista merkitystä osana Katepalin tehdaskompleksia. Konttorin edustalle sijoittuva autokatos ilmentää hyvin 1960-luvulla tapahtunutta autoistumista. Pääasiassa 1960–1970-luvuilla ulkoasunsa saaneet konttorirakennus, autokatos, rivitalo ja tehtaan eteläinen julkisivu muodostavat paikallisesti edustavan ja arkkitehtuuriltaan eheän kokonaisuuden, johon kuuluu myös konttoria ympäröivä puistomainen tehdaskiinteistön osa. Konttorilla ja autokatoksella on kaupunkikuvallista merkitystä osana tehdaskokonaisuutta ja Nurmisaarentien katunäkymiä. Konttorin ja rivitalon väliin jäävä tehdaskiinteistön puistomainen osa on tärkeä osa Katepalintien katunäkymiä ja liittyy tehdasalueen luontevasti osaksi Herralankosken koskimaisemaa.

Konttori ja autokatos suositellaan merkittäväksi suojelumerkinnällä. Niiden ominaispiirteet suositellaan säilyttämään. Rakennuksia ei saa purkaa. Kohteen kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan entistävää peruskorjaustapaa. Pääkonttorin ja rivitalon väliin sijoittuva puistomainen osa tehdaskiinteistöä suositellaan säilyttämään puistomaisena.

23.6.2021

Rivitalo

Rivitalolla on teollisuushistoriallista merkitystä osana Katepalin tehdaskompleksia. Rivitalo kertoo tehtaan työntekijöiden asuttamisesta lähelle työpaikkaansa. Kohteen kertovuutta heikentää kuitenkin se, että rivitalo on nykyisin pääosin tyhjiällä. Pääasiassa 1960–1970-luvuilla ulkoasunsa saaneet konttorirakennus, autokatos, rivitalo ja tehtaan eteläinen julkisivu muodostavat paikallisesti edustavan ja arkkitehtuuriltaan eheän kokonaisuuden. Rivitalolla on ympäristöarvoa lähinnä osana Katepalin tehdaskokonaisuutta.

Rivitalo suositellaan säilyttämään. Rakennuksen kunnostuksessa tai peruskorjauksen yhteydessä suositellaan noudatettavan entistävää peruskorjaustapaa. Rakennuksen säilyminen edellyttäisi kuitenkin kohteelle uutta käyttötarkoitusta, koska asuminen tehdaskiinteistöllä ei täytä nykyisiä turvallisuusvaatimuksia. Kulkuyhteys rivitalolle kulkee tehtaan lastausalueen läpi. Lastausalueella on runsaasti raskasta liikennettä. Käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä kohteen alkuperäistä asua voi olla vaikea säilyttää ja kohteen historiallinen kertovuus kärsisi joka tapauksessa muutoksesta. Tämän takia rivitaloa ei ole välttämätöntä merkitä kaavaan suojeltavana kohteena.

Jälleenrakennuskauden siirtokarjalaisten asuinalue

Asuinalueella on asutushistoriallista arvoa sen kuvastaessa jatkosodan jälkeistä asutustoimintaa taajamissa. Hollon asuinalueen palstoitussuunnitelma on tehty 1940-luvulla jo ennen varsinaisen kaavoituksen aloittamista Lempäälässä. Palstoitussuunnitelman perusteella alueelle kuitenkin rakentui ilmeeltään varsin hallittu asuinalue, jossa ilmenee monet jälleenrakennuskauden asemakaavoitukselle tyypilliset piirteet, minkä takia alueella on rakennushistoriallista arvoa kaavoituksen näkökulmasta. Asuinalueen rakennushistoriallisesti arvokas rakennuskanta koostuu jälleenrakennuskauden tyyppiirroksin toteutetuista 1940-1950-lukujen omakotitaloista. Rakennustyyppi on hyvin yleinen ja tyypillinen sekä Lempäälässä että koko Suomessa. Hollossa suurimpaan osaa rakennuksia on tehty vähintään pieniä muutoksia, kuten vaihdettu vesikatteen materiaali tai uusittu ikkunoita, minkä takia yksittäiset rakennukset alueella eivät ole erityisen edustavia. Tästä huolimatta kokonaisuus hahmotuu kuitenkin edelleen paikallisesti arvokkaana jälleenrakennuskauden asuinalueena, jossa alkuperäinen kaavallinen idea näkyy edelleen ja valtaosa rakennuskannasta koostuu jälleenrakennuskauden tyyppitaloista. Alueen kaupunkikuvallinen arvo liittyy alueen sisäisiin, palstoitussuunnitelman myötä syntyneisiin vaihteleviin katunäkymiin, joita rytmittää kadun varrelle sijoitetut, omassa koordinaatiossaan olevat noppamaiset asuinrakennukset. Katunäkymien yhtenäisyyttä heikentää jonkin verran alkuperäisiä puolitoistakerroksisia tyyppitaloja matalammat 1960-luvun asuinrakennukset ja toisaalta uudemmat rakennusmassaltaan selvästi isommat omakotitalot ja tyyppitalojen isommat laajennukset.

Alueen rakennukset eivät ole yksittäisinä rakennuksina tai pihapiireinä suojeltavia niihin tehtyjen muutosten takia.

Kokonaisuuden ollessa edelleen melko yhtenäinen ja jälleenrakennuskaudelle tyypillinen alueen taajamakuvaa suositellaan vaalimaan ja säilyttämään alueen nykyinen tonttijako pääpiirteissään arvoalueella (ks. Kuva 68). Koskitien ja Nurmisaarentien risteykseen on mahdollista muodostaa yksi asuintontti sekä Koskitien etelä- että pohjoispuolelle. Arvoalueella ei ole suositeltavaa jakaa nykyisiä tontteja kahdeksi pienemmäksi tontiksi.

Arvoalueella olevat 1940–1950-lukujen rakennusmassaltaan noppamaiset, puolitoista kerroksiset tyyppitalot (ks. Kuva 68) suositellaan säilyttämään ja vaalimaan niiden noppamaista hahmoa mahdollisen täydennysrakentamisen yhteydessä siitä riippumatta, onko kohde arvioitu tässä selvityksessä hyvin säilyneeksi, osittain muuttuneeksi vai poikkeavaksi. Mahdollinen täydennysrakentaminen

23.6.2021

suositellaan sijoittamaan pihan puolelle rakennusta niin, että noppamainen rakennusmassa on edelleen hahmotettavissa kadulta käsin. Asuinrakennuksia on mahdollista laajentaa pihan puolelle sijoituvalla yksikerroksisella siipiosalla, jonka runkosyvyys on selvästi kapeampi kuin alkuperäisen tyyppitalon. Mahdolliset piharakennukset suositellaan sijoittamaan tonttien perälle. Piharakennusten suositellaan olevan sekä kooltaan että muutenkin ulkoasultaan alisteisia asuinrakennuksille.

Tyhjillä tonteilla ja mikäli poikkeavilla tonteilla oleva päärakennus on tarpeen korvata uudisrakennuksella, uudisrakennukset suositellaan sijoittamaan tonteille samaan koordinaatistoon kuin jälleenrakennuskauden asuinrakennukset niin, että talon ja kadun väliin mahtuu pensasaita. Harjalinjan tulee olla kadun suuntainen tai lähinnä kadun suuntainen, mikäli rakennuksen koordinaatisto poikkeaa katulinjasta. Uudisrakennusten suositellaan olevan puolitoistakerroksisia ja massoitteeltaan noppamaisia. Pihan puolella rakennuksiin voi liittyä yksikerroksinen kuisti tai siipirakennus. Uudisrakennuksissa kattokulman suositellaan vastaavan alueella olevien tyyppitalojen kattokulmaa, joka on jyrkähkö 1:1,5 – 1:2. Talousrakennuksissa ja asuinrakennusten siipiosissa kattokulma voi olla loivempi.

Arvoalueen kaikkien rakennusten korjaus- ja täydennysrakentamisen yhteydessä suositellaan vaalimaan ja käyttämään kaikissa rakennuksissa puuverhousta. Verhous voi olla pysty- tai vaakaverhous. Rakennusten julkisivujen jäsennöinti erilaisilla listoilla ja verhouksen suuntaa tai väritystä vaihtelemalla suositellaan pitämään mahdollisimman eleettömänä. Asuinrakennus voi olla myös rapattu. Tiiliverhousta ei suositella. Asuinrakennusten värikykseksi suositellaan jälleenrakennuskaudelle tyyppillisiä värisävyjä kuten punamultaa, kartanonkeltaista, vaaleaa beesiä tai vaaleita pastellisävyjä.

Arvoalueen kaikkien tonttien kadun puoleisella reunalla suositellaan vaalimaan olemassa olevaa matalaa pensasaitaa tai istuttamaan tontin reunalle sellainen. Pihojen säilymiseen vehreinä suositellaan kiinnittämään huomiota. Tonteilla olevia hedelmäpuita suositellaan vaalimaan. Mikäli tonteilla olevaa kookkaampaa puustoa joudutaan kaatamaan, suositellaan tilalle istuttamaan uusia puita etenkin tonttien takaosissa. Tontit suositellaan pidettävän pääasiassa nurmipintaisina ja pihatiet hiekka- tai kivituhkapintaisina.

23.6.2021

5 Käytetyt lähteet

Aiemmat selvitykset ja inventoinnit:

Kyliä ja taajamarakentamista Kuokkalankosken varrella – Kuokkalan-Hakkarin-Herralan kulttuuriympäristökohteiden inventointi, FCG 2010.

Museoviraston Rautatierakennusten korjausohjeet, Museovirasto 1997:

- Puurakennukset
- Asemarakennus
- Asemapäällikön talo
- Kaksoisvahtitupa
- Yksinkertainen vahtitupa
- Väriysohjeet
- Aseman puisto ja pihat

Asemakaavat:

Lempäälän kaupungin karttapalvelu

- Lempäälä – kirkonseutu – Tuuliala rakennuskaava nro 09001 määräyksineen
- Rakennuskaava Lempäälä - Tuuliala nro 09003 määräyksineen
- Rakennuskaavan muutos Lempäälä – Tuuliala nro 09004 määräyksineen
- Tuulialan asemakaava ja asemakaavan muutos nro 09009 määräyksineen

Kartat:

Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

- Peruskarttalehti 212307 vuosilta 1954, 1963, 1975, 1980, 1991 ja 1998

Lupakuvat

Lempäälän rakennusvalvonnan arkisto

Katepalin tehdasalueen rakennusten (tehdas, konttori, autokatos, rivitalo) pääpiirustukset seuraavista rakennusluvista:

- 08-239-R tehdas
- 52-147-R tehdas
- 54-18-R tehdas
- 56-70_R tehdas
- 56-89-R konttori
- 61-18-R rivitalo
- 62-67-R tehdas
- 65-108-R autokatos
- 69-116-R tehdas
- 72-3-R konttori

Hollon vahtituvan rakennusten pääpiirustukset seuraavista rakennusluvista:

- 07-104-R vahtitupa
- 07-105-R vahtitupa

23.6.2021

Valokuvat

Katepal Oy:n valokuvakokoelmat

Minttu Kervisen maastokäynnillä 8.4.2021 ottamat valokuvat

Lempäälän museon kuvakokoelma

Suulliset lähteet:

Marko Laakson haastattelu 8.4.2021 (Katepal Oy)

Arttu Mannisen haastattelu 8.4.2021 (Hollon vahtitupa)

Muut lähteet:

<http://www.resiinalehti.fi/artikkeli/124>

23.6.2021

*FCG Finnish Consulting Group Oy ("FCG") on laatinut tämän raportin FCG:n asiakkaan ("Asiakas") toimeksiannon ja ohjeiden mukaisesti. Tämä raportti on laadittu FCG:n ja Asiakkaan välisen sopimuksen ehtojen mukaisesti. **FCG ei ole vastuussa tästä raportista tai sen käytöstä suhteessa mihinkään muuhun tahoon kuin Asiakkaaseen.***

Tämä raportti voi perustua kokonaan tai osaksi kolmansien osapuolten FCG:lle antamiin tietoihin tai julkisiin lähteisiin ja näin ollen tietoihin, joihin FCG:llä ei ole ollut vaikutusmahdollisuuksia. FCG toteaa nimenomaisesti, ettei sillä ole vastuuta sille annettujen virheellisten tai puutteellisten tietojen perusteella.

Kaikki oikeudet (mukaan lukien tekijänoikeudet) tähän raporttiin kuuluvat FCG:lle, tai Asiakkaalle, mikäli niin on sovittu FCG:n ja Asiakkaan välillä. Tätä raporttia tai sen osaa ei saa muokata tai käyttää uudelleen toiseen tarkoitukseen ilman FCG:n kirjallista lupaa.